

Saimaan ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysala Lappeenranta
Sosiaalialan koulutusohjelma

Heidi Lensu ja Mari-Anne Suursalmi

Lastensuojelullinen huoli päiväkodissa – yhteistyöllä enemmän

Opinnäytetyö 2015

Sisällysluettelo

Tiivistelmä	3
Abstract.....	4
1 Johdanto.....	5
2 Perhe ja vanhemmuus.....	6
3 Varhaiskasvatus	7
3.1 Varhaiskasvatusta ohjaavat lait	8
3.2 Kasvatuskumppanuus.....	9
3.3 Varhainen avoin yhteistoiminta ja huolen puheeksi ottaminen varhaiskasvatuksessa	13
3.4 Lapset puheeksi -keskustelu varhaiskasvatuksessa.....	14
3.5 Sosionomi varhaiskasvatuksessa	15
4 Lastensuojelu.....	16
4.1 Ehkäisevä lastensuojelu	16
4.2 Avohuollon tukitoimet.....	18
4.3 Lastensuojeluilmoitus ja lastensuojelutarpeen selvityspyyntö.....	18
4.4 Lastensuojeluilmoituksen jälkeinen prosessi	20
4.5 Ilmoitusvelvollisuuden ja lastensuojelutarpeen selvityspyynnön laiminlyöminen.....	21
5 Monialainen yhteistyö varhaiskasvatuksessa	22
5.1 Lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen yhteistyö	23
5.2 Yhteistyön haasteet	23
6 Opinnäytetyön taustaa	24
7 Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus.....	26
7.1 Opinnäytetyön toteutus	26
7.2 Opinnäytetyön eettiset näkökulmat	27
8 Opinnäytetyön tulokset	28
8.1 Huolen herääminen päiväkodissa	28
8.2 Lastensuojeluilmoituksen merkitys	30
8.3 Varhaiskasvatus ennaltaehkäisevänä lastensuojelun palveluna.....	32
8.4 Lastensuojeluosaaminen	33
8.5 Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyö	34
9 Yhteenveto ja pohdinta	35
10 Oppiminen opinnäytetyöprosessissa	37
Kuvat.....	39
Lähteet.....	40

Liitteet

- Liite 1 Saatekirje
- Liite 2 Kyselylomake

Tiivistelmä

Heidi Lensu ja Mari-Anne Suursalmi
Lastensuojelullinen huoli päiväkodissa – yhteistyöllä enemmän, 40 sivua, 2 liitettä
Saimaan ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysala, Lappeenranta
Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi
Opinnäytetyö 2015
Ohjaaja: opettaja Ulla Huhtalo, Saimaan ammattikorkeakoulu, erikoissuunnittelija
Marjukka Heikkilä, Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus

Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia näkökulmia, jotka selittävät päiväkodissa tehtyjen lastensuojeluilmoitusten määrää sekä yhteistyökäytäntöjä varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välillä. Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää päiväkodin johtajilta, onko varhaiskasvatusyksiköillä tarpeeksi tietoa ja osaamista lastensuojelulakiin perustuvasta lastensuojeluilmoituksesta ja millaista tietoa heillä on. Opinnäytetyössä selvitettiin, miten päiväkodin johtajat näkevät lastensuojelutehtävän, millaiset yhteistyökäytännöt varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välillä on sekä miten niitä tulisi kehittää.

Teoriaosassa käsiteltiin varhaiskasvatusta, lastensuojelua sekä monialaista yhteistyötä varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyössä yhdistettiin määrällistä ja laadullista tutkimusmenetelmää ja aineisto kerättiin Webropol-kyselyn avulla. Kyselylomakkeessa oli avoimia ja suljettuja kysymyksiä. Aineiston keruu toteutettiin loka-marraskuussa 2014. Kysely lähetettiin 20 päiväkodin johtajalle, joista 10 vastasi siihen.

Vastaajien näkemyksenä oli, että päiväkodissa keskustellaan huolesta perheen kanssa ja asia pyritään hoitamaan omalla toimintasablunalla huoltajien, erityislastentarhanopettajien ja neuvolan yhteistyöllä. Lastensuojeluilmoituksen myötä luottamuksen ja kasvatuskumppanuuden nähtiin kärsivän ja yhteistyön vaikeutuvan. Tieto ja osaaminen lastensuojelulakiin perustuvasta lastensuojeluilmoituksesta koettiin vähäiseksi ja koulutus tarpeelliseksi. Varhaiskasvatus nähtiin tärkeänä ennaltaehkäisevänä lastensuojelun palveluna ja lastensuojelutyö lapsen hyvinvoinnin ja oikeuksien edunvalvojana ja mahdollistajana. Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyö koettiin vähäiseksi. Vastaajien mielestä tämä johtui aikapulasta, resurssipulasta, tiedon puutteesta, vaitiolo säännöksistä sekä erilaisesta lainsäädännöstä. Yhteistyötä toivottiin enemmän, ja sen kehittäminen nähtiin tärkeänä.

Jatkossa voisi selvittää lastensuojelun työntekijöiden näkemyksiä yhteistyöstä varhaiskasvatuksen kanssa. Jatkotutkimusaiheena voisi myös olla yhteisen tapaamisen järjestäminen, jossa lisättäisiin tietoisuutta toisten työstä.

Avainsanat: varhaiskasvatus, kasvatuskumppanuus, lastensuojelulaki ja lastensuojeluilmoitus

Abstract

Heidi Lensu and Mari-Anne Suursalmi

The concern for child welfare in Kindergardens, 40 pages, 2 appendixs

Saimaa University of Applied Sciences

Health Care and Social Services, Lappeenranta

Degree Program in Social Services

Bachelor's Thesis 2015

Instructors: Lecturer Ulla Huhtalo, Saimaa University of Applied Sciences, Special Planning Officer Marjukka Heikkilä, The Centre of Expertise on Social Welfare in South-East Finland

The goal of this thesis was to study the points of view that explained the amount of child welfare notifications and cooperation practices between early childhood education and child welfare. The aim of the thesis was to find out from nursery directors whether early childhood education units have enough information and knowledge on child welfare notifications based on Child Welfare Act and what kind of information do they have. In this thesis, we find out what the nursery directors think is the function of child welfare, what kind of cooperation practices do early childhood education and child welfare have, and how should they be developed further.

In the theory section, we discussed early childhood education, child welfare, and diversified early childhood education cooperation. The thesis combines quantitative and qualitative research methods and the material was gathered with a Webropol survey. The question form had open and closed questions. The gathering of the material was executed in October-November 2014. The survey was sent to 20 nursery directors, out of which 10 answered it.

The respondents' impression was that nurseries discuss the concern with families and they aim to take care of the issues with their own operation template, in cooperation with guardians, special needs kindergarten teachers, and child welfare clinics. They saw that child welfare notifications harm trust and cooperation, thus cooperation gets more difficult. They felt that they did not have much information and knowledge on child welfare notifications based on Child Welfare Act and found it necessary to receive more training. They saw early childhood education as an important pre-emptive child welfare service and the function of child welfare as supervisor and enabler of child's welfare and rights. They felt that there was not a lot of cooperation between early childhood education and child welfare. The respondents thought that was due to lack of time, resources, and information, confidentiality regulations, as well as, different legislation. They hoped to have more cooperation and felt that it was important to improve it.

To continue this research, one could find out the child welfare workers' points of view on cooperation with early childhood education. Theme for the further study could also be organising a joint meeting, in order to these parties to find out more about each others' work.

Key words: early childhood education, education cooperation, child welfare act, and child welfare notification

1 Johdanto

Lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeeluun (Lastensuojelulaki 1§). Jos lapsesta nousee huoli, jonka vuoksi lapsen lastensuojelun tarve on syytä selvittää, tulee tehdä lastensuojeluilmoitus. Lastensuojeluilmoituksen voi tehdä kuka tahansa, mutta viranomaisilla on ilmoitusvelvollisuus. Ilmoitusvelvollisia ovat muun muassa varhaiskasvatuksen, opetustoimen, sosiaali- ja terveydenhuollon palveluksessa olevat. (Lastensuojelulaki 25§.)

Varhaiskasvatus kohtaa suuren osan lapsiväestöstä, ja monet lapset viettävät päivähoitossa merkittävän ajan varhaislapsuudestaan. Varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on runsaasti hyvää tietoa lapsesta ja mahdollisuus puuttua lasta koskevaan huoleen jo varhaisessa vaiheessa. Heidän tulee käynnistää keskustelu lastensuojelutarpeesta ja tehdä lastensuojeluilmoitus, jos he huolestuvat lapsen tai perheen tilanteesta. (Heinämäki 2005, 82.)

Varhaiskasvatus on yksi lastensuojelun käyttämä avohuollon tukimuoto, jolla voidaan ehkäistä ongelmien lisääntymistä. Vanhempien tukeminen lasten kasvatuksessa on luonteva osa varhaiskasvatuksen tehtävää, sillä vanhemmat kohdataan päivähoitossa päivittäin. Tämä antaa hyvän mahdollisuuden tuntee vanhemmat ja perheen tilanne. Kun perheen tilanne vaatii lastensuojelun tukitoimia, myös varhaiskasvatuksen henkilöstön velvollisuutena on tukea lasta. Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun työntekijöillä tulisi olla hyvän yhteistyön takaamiseksi tietoa yhteisistä toiminta- ja menettelytavoista sekä pysyvät yhteistyökäytännöt. (Huh-
tanen 2004, 68, Heinämäki 2004, 50, Heinämäki 2005, 82.)

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää päiväkodin johtajien näkökulmia siitä, mikä selittää päiväkodissa tehtyjen lastensuojeluilmoitusten määrää sekä johtajien näkemystä yhteistyökäytännöistä varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välillä. Saimme aiheen Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksesta (Socom). Aihe on tärkeä ja ajankohtainen siksi, että tilastoissa päiväkotien tekemien lastensuojeluilmoitusten osuus on vain noin 2 % kaikista lastensuojeluilmoituksista. Lastensuojeluilmoituksia on tehty vuonna 2014 Etelä-Karjalan sosiaali- ja

terveyspiirin (Eksote) alueella 2132 kpl, joista Lappeenrannassa 1601 kpl. Varhaiskasvatuksen tekemien ilmoitusten määrä oli vuonna 2014 Eksoten alueella 33 kpl eli 1,5 % kaikista ilmoituksista. Vastaavasti Imatralla tehtiin vuonna 2014 lastensuojeluilmoituksia 454 kpl ja varhaiskasvatuksen tekemien ilmoitusten määrä oli 2 kpl eli 0,4 % kaikista ilmoituksista. Ajankohtaiseksi aiheen tekee myös se, että lastensuojelua käsittelevissä raporteissa lapsesta nousevan huolen näkemisen tärkeys on nostettu esille. (Arkko 2015, Hellen 2015.)

Valitsimme aiheen, koska se on tärkeä, kiinnostava ja ajankohtainen. Halusimme tuoda työssämme esille myös varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyön, sillä toisella meistä on kokemusta varhaiskasvatuksesta ja toisella lastensuojelusta, lisäksi Mari-Anne suorittaa lastentarhanopettajan pätevyyden. Toivomme opinnäytetyön antavan meille ja varhaiskasvatukselle työkaluja työskentelyn tueksi. Toivomme myös opinnäytetyön innostavan kehittämään lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen yhteistyön käytäntöjä.

2 Perhe ja vanhemmuus

Lapsuus on tärkeä ja arvokas elämänvaihe, jonka turvaaminen on kasvattajien tärkein tehtävä. Perhe ja vanhemmat ovat lapsen elämän perusta. Vanhemmuus on läpi elämän kestävä tehtävä ja siihen kasvetaan vuorovaikutuksessa lapsen kanssa. Vanhemman tulee kantaa vastuu lapsesta, rakastaa, huolehtia, opettaa elämän taitoja ja asettaa rajoja. Vanhemman tulee olla hyvänä esimerkkinä lapselle ja ohjata häntä ihmissuhdetaidoissa. Yhteiskunta pyrkii tukemaan vanhempia kasvatuksessa eri elämäntilanteissa. Varhaiskasvatus on yksi yhteiskunnan palvelu, jonka tehtävänä on tukea ja auttaa vanhempia vanhemmuudessa ja kasvatuksessa. Perheille varhaiskasvatus on keskeinen kasvatuskumppani ja turvallisuutta lisäävä tekijä. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 11, 15–16, 18.)

Suomalainen lainsäädäntö noudattaa kansainvälisiä sopimuksia, joista tunnetuin on YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus. Lapsinäkökulman esiin tuominen ja lapsen suojeleminen ovat keskeisiä asioita sopimuksessa. Sopimuksessa lapsi nähdään aktiivisena ja osallistuvana sekä tuodaan esille lapsen kuuleminen häntä koskevissa päätöksissä. Vanhempien, huoltajien ja yhteiskunnan velvollisuus on taata

lapselle oikeus riittävään elintasoon, lepoon sekä virkistykseen ja koulutukseen. Lapselle on myös taattava terveyttä edistävä ja turvallinen lapsuus sekä oikeus erityiseen suojeluun. Suomessa lapsen asemaa säädellään monella eri lailla. Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta on yksi keskeinen lapsen asemaa määrittävä laki. Lain tarkoituksena on turvata lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi lapsen yksilöllisten tarpeiden ja toivomusten mukaisesti (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta). Muita tärkeitä lakeja ovat muun muassa päivähoitolaki, lastensuojelulaki, sosiaalihuoltolaki ja laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista, kansanterveyslaki ja terveydenhuoltolaki. (Forss & Vattula-Pimiä 2014, 60–62.)

3 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus on lapsen elämässä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lapsen tervettä kasvua, kehitystä ja oppimista. Vanhemmilla on ensisijainen kasvatusoikeus ja -vastuu, jota yhteiskunnan tarjoamat varhaiskasvatuspalvelut tukevat. Varhaiskasvatuksen ammattihenkilöiden vastuu jaetaan kolmeen eri osa-alueeseen: psyykkiseen kasvatusvastuuseen, fyysiseen läsnäolovastuuseen ja välittömään valvontavastuuseen. Nämä ovat yhteydessä toisiinsa. Niillä on vaikutusta hallinnollisiin järjestelyihin, henkilöstön kelpoisuuteen ja henkilöstön ammattiin soveltuvuuteen. (Mahkonen 2013, 57, Taskinen 2010, 40.)

Varhaiskasvatus koostuu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta. Se on tavoitteellista ja suunnitelmallista vuorovaikutusta ja yhteistoimintaa, jossa lapsen omaehtoinen leikki on keskeisessä asemassa. Lähtökohtana on tietoon, tutkimukseen ja varhaiskasvatuksen menetelmiin perustuva kokonaisvaltainen näkemys lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2009.)

Suomalaisen varhaiskasvatuksen arvopohja perustuu kansainvälisiin lapsen oikeuksia määrittäviin sopimuksiin, kansallisiin säädöksiin ja muihin ohjaaviin asiakirjoihin. Ihmisarvo on lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen arvoista keskeisin. Muita ovat lapsen oikeus turvallisiin ihmissuhteisiin, turvattuun kasvuun, kehittymiseen ja oppimiseen, turvattuun ja terveelliseen ympäristöön, jossa

voi leikkiä ja toimia monipuolisesti, tulla ymmärretyksi ja kuulluksi ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti sekä saada tarvitsemaansa erityistä tukea omaan kulttuuriin, äidinkieleen ja uskontoon tai katsomukseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2009.)

Päivähoito on varhaiskasvatuksen toimintaympäristö. Varhaiskasvatuksessa on olennaista kasvatuksellinen kumppanuus sekä lasten, varhaiskasvatuksen henkilöstön ja vanhempien välinen vuorovaikutus. Päivähoito on tärkeä osa lasten suojelua ja ennaltaehkäisevää lastensuojelua. Sillä edistetään ja turvataan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta (Lastensuojelulaki 3 a §). Varhaiskasvatusta toteutetaan yhteistyössä laajan lasta ja perhettä palvelevan verkoston kanssa. Verkostossa ovat osallisina mm. sosiaali-, terveys- ja opetustoimi sekä erilaiset lapsi- ja perhetyötä tekevät järjestöt, yhteisöt ja seurakunnat varhaiskasvatuspalveluineen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2009, Taskinen 2010, 40.)

3.1 Varhaiskasvatusta ohjaavat lait

Varhaiskasvatusta ohjaa päivähoitolaki ja asetus lasten päivähoidosta, johon päivähoidon hallinto perustuu. Lain mukaan päivähoitoa voivat saada lapset, jotka eivät vielä ole oppivelvollisuusikäisiä. Kunnan velvollisuus on järjestää päivähoitoa siinä laajuudessa ja sellaisin toimintamuodoin, kuin on tarpeen kyseisessä kunnassa. Lain mukaan koulutetun henkilöstön määrän tulee olla suhteessa lasten lukumäärään. Hoito- ja kasvatustehtävissä tulee olla vähintään yksi ammatillisen kelpoisuuden omaava henkilö enintään seitsemää kokopäivähoidossa olevaa yli kolmevuotiasta lasta tai neljää alle kolmivuotiasta lasta kohden. (Mahkonen 2013, 35, 38–41, 78.)

Päivähoitolainsäädännön ohella päivähoitoa säännellään valtakunnallisin ja alueellisin ohjein sekä muissa laeissa, kuten esimerkiksi Suomen perustuslaissa, lastensuojelu-, julkisuus-, rikos-, poliisi-, sosiaalihuollon ammattihenkilö-, perusopetus- ja vahingonkorvauslaissa sekä lisäksi YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa. (Mahkonen 2013, 45, 49–51.)

Päivähoidon ammattihenkilöiden tulee toteuttaa moniammatillista yhteistyötä. He ovat velvollisia kertomaan salassa pidettäviä tietoja muun muassa lastensuojelulain, sosiaalihuoltolain, perusopetuslain, rikoslain, poliisilain ja oikeudenkäymiskaaren säännösten mukaan. Lastensuojelulaissa olevat yhteistyövelvoitteet ovat erillään salassapitovelvollisuudesta ja koskevat julkisen ja yksityisen sektorin palveluntuottajia sekä ammatti- että luottamushenkilöitä. (Mahkonen 2013, 122–123.)

Hallitus on antanut 24.2.2015 esityksen eduskunnalle uudeksi varhaiskasvatuslaiksi. Luonnoksen mukaan uudessa varhaiskasvatuslaissa otettaisiin käyttöön varhaiskasvatus käsite, korostettaisiin lapsen edun huomioimista ja lain varhaiskasvatusta koskevat tavoitteet ajantasaistettaisiin. Laissa säädettäisiin varhaiskasvatuksen järjestämisestä, oikeudesta varhaiskasvatukseen sekä lapsen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon toteuttamiseksi laadittavasta varhaiskasvatussuunnitelmasta. Laissa määriteltäisiin varhaiskasvatuksen henkilöstö, henkilöstön kelpoisuusvaatimukset, mitoitus ja päiväkodin ryhmäkoko. Laissa säädettäisiin lasten ja lasten vanhempien osallisuudesta ja vaikuttamisesta varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Lapsen tukemista koskevat säännökset uudistettaisiin. Varhaiskasvatuslakiin koottaisiin lasten päivähoidossa sovelletut säännökset, jotka ovat kuuluneet useisiin eri sosiaalihuollon järjestämisestä koskeviin lakeihin ja asetuksiin. (Luonnos hallituksen esitykseksi varhaiskasvatuslaiksi ja arvonlisäverolain 38 §:n muuttamisesta, 2015.)

3.2 Kasvatuskumppanuus

Kasvatuskumppanuudella varhaiskasvatuksessa tarkoitetaan vanhempien ja henkilöstön tietoista sitoutumista toimia yhdessä lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisessa. Tämä edellyttää keskinäistä luottamusta, tasavertaisuutta ja toistensa kunnioittamista. Lasten vanhemmilla on ensisijainen kasvatusoikeus ja -vastuu sekä oman lapsensa tuntemus. Henkilöstöllä on ammatillinen tieto ja osaaminen sekä vastuu kasvatuskumppanuuden ja tasavertaisen yhteistyön luomisesta. Henkilöstön tulee laajentaa omaa näkemystään työn keskeisimmästä

kohteesta, lapsen kasvun ja kehityksen vastuunottamisesta, ja avartaa näkemystään asiakaskeskeisyyden suuntaan. Kasvatusyhteistyön kehittäminen kasvatuskumppanuudeksi merkitsee henkilöstölle ammatillisuuden ja ammatin kehittämistä. (Kekkonen 2012, Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005.)

Kasvatuskumppanuus lähtee lapsen tarpeista ja siinä yhdistyvät vanhempien ja varhaiskasvatuksen kasvattajien tiedot ja kokemukset. Nämä tiedot lapsesta luovat yhdessä parhaat edellytykset lapsen hyvinvoinnin turvaamiselle. Varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on ensisijainen vastuu sisällyttää kasvatuskumppanuus luontevaksi osaksi lapsen varhaiskasvatusta. Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on tunnistaa herkästi ja mahdollisimman varhain lapsen tuen tarve kasvun, kehityksen tai oppimisen alueella sekä luoda yhteistyössä vanhempien kanssa yhteinen suunnitelma lapsen tukemiseksi. Tavoitteena on myös edistää vanhempien keskinäistä yhteistyötä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005.)

Kasvatuskumppanuus pohjautuu vuorovaikutukseen ja sitä ohjaavat kuulemisen, kunnioituksen, luottamuksen ja dialogisuuden periaatteet. Vanhempi ja ammattilainen kohtaavat aidosti ja tasavertaisesti. Heidän vuoropuhelussaan yhdistyvät ammattilaisen asiantuntemus ja vanhemman tuntemus lapsestaan lapsen hyvinvointia tukevalla tavalla. Kasvatuskumppanuudessa huomioidaan läheisten aikuisten kyky kuulla lasta ja huomioida hänen mielipiteensä. Tavoitteena on, että suurin osa arjen haasteista voitaisiin kohdata ja ratkaista lapsen luonnollisissa toimintaympäristöissä. (Lämsä 2013, 51–53.)

Kasvatuskumppanuuden lähtökohtana on löytää yhteinen päämäärä toimittaessa lapsen parhaaksi. Se ei synny itsestään, vaan tarvitaan aloitteen tekijöitä, jotta saadaan yhteistyö toimimaan vanhempien ja ammattilaisten välillä. Yhteistyössä kohtaavat erilaiset arvomaailmat ja niiden hyväksyminen. Vanhemmilla on omat arvonsa ja odotuksensa, jotka päiväkodin henkilökunnan tulisi nähdä unohtamatta päiväkodin arvoja. Kasvatuskumppanuuteen kuuluu yhteistyö myös muiden lapsen elämässä mukana olevien tahojen kanssa. Saumaton yhteistyö eri toimijoiden välillä tukee lapsen kasvua ja kehitystä. (Huhtanen 2004, 37- 39.)

Kasvatuskumppanuus korostuu silloin, kun vanhemmat eivät syystä tai toisesta kykene riittävästi tukemaan lastaan. Tällöin varhaiskasvatuksen ja muiden lasten kanssa toimivien tulisi ottaa suurempi vastuu kasvatuskumppanuudessa. Jos tämä ei toimi, voi lapsi jäädä välitilaan, jossa häntä ei kohdata ja tueta aidosti. (Rimpelä 2013, 32.)

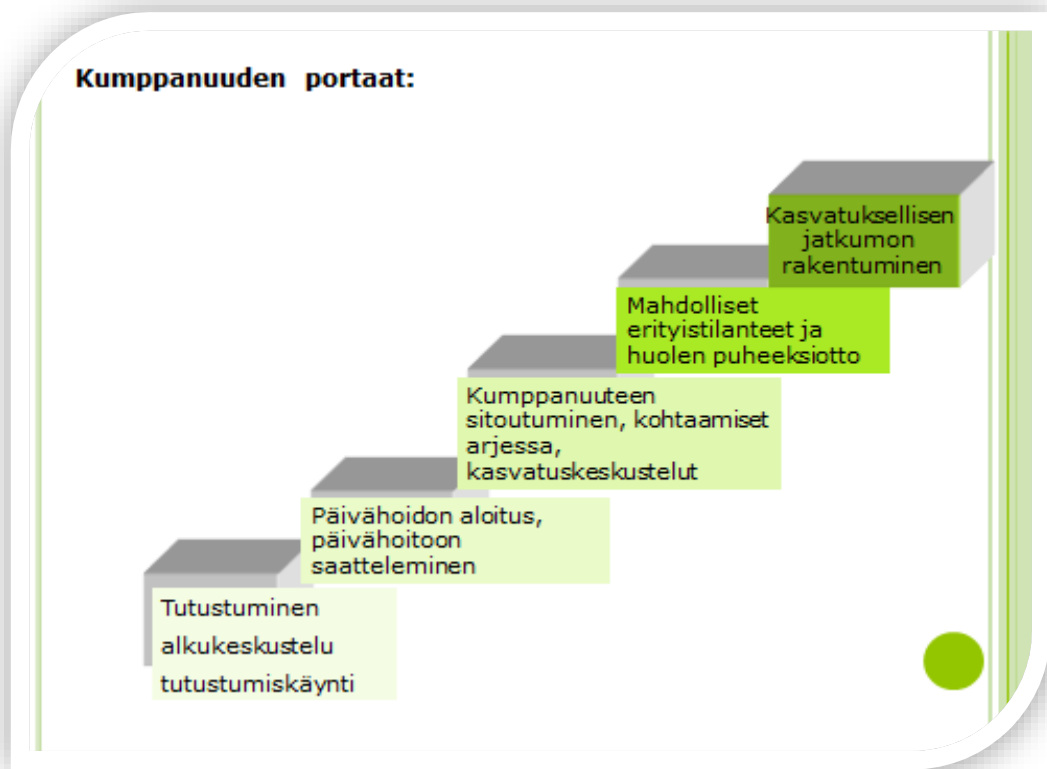
Kasvatuskumppanuus alkaa tutustumisesta, mikä voi tapahtua esimerkiksi perheen kotona. Tutustumisen yhteydessä käydään aloituskeskustelu, jonka lähtökohtana on antaa perheelle puheenvuoro. Tavoitteena on käydä keskustelua lapsen päivähoiton aloittamisesta, perheen toiveista ja odotuksista. Aloituskeskustelussa työntekijän tehtävänä on auttaa vanhempia valmistamaan lasta päivähoiton aloittamiseen. Kasvattajan on tärkeä kuulla ja olla tietoinen vanhempien odotuksista, toiveista ja peloista päivähoiton aloituksen suhteen. Kotikäynnin tarkoituksena on auttaa lasta uuteen paikkaan tulemisessa. Kotikäynnin aikana kasvattaja ja lapsi luovat ensikontaktin toisiinsa. Kotikäynnin ja aloituskeskustelun tekee lapsen tuleva omahoitaja. (Kaskela & Kekkonen 2007, 41–42.)

Aloituskeskustelussa sovitaan lapsen ja vanhemman yhteinen tutustumisjakso päivähoitossa. Tutustumiskäynnin yhteydessä tehdyt havainnot ja vanhempien antama tieto lapsesta auttavat kasvattajaa vastaanottamaan lapsen päivähoitoon ja rakentamaan luottamuksellista suhdetta lapseen. Lapsen sopeutuminen päivähoitoon vaatii kasvattajien ja vanhempien tukea. (Kaskela & Kekkonen 2007, 43–44.)

Päivittäisissä kohtaamisissa kasvattajan, vanhempien ja lapsen välillä tapahtuu yhteinen vuoropuhelu. Kohtaamisiin on tärkeä ottaa lapsi mukaan ja kuulla ajatuksia, kertomuksia ja tunteita päivästä. Lasta koskevia asioita puhutaan laajemmin hoito- ja kasvatustilaisuuksissa sekä varhaiskasvatussuunnitelmiin liittyvissä keskusteluissa. (Kaskela & Kekkonen 2007, 43–44.)

Kasvatuskumppanuus on prosessi, joka rakentuu koko lapsen päivähoiton ajan. Kasvatustilaisuuksien vanhempien kanssa ovat keskeinen osa kasvatuskumppanuutta. Keskusteluissa on tärkeää luoda kasvattajien ja vanhempien välille kannustava ja myönteinen ilmapiiri. Luottamus päivähoitoon ja työntekijöihin raken-

tuu vanhempien mielestä usein lapsen ja kasvattajien välisistä suhteista. Lapsen liittyvät huolenaiheet tulee kertoa vanhemmille mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja havaintoihin perustuen. Kasvatuskumppanuuden vaalimiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota, kun lapsen ja perheen elämäntilanne vaatii monipuolisempaa tukea ja apua. Työntekijän haasteena on toimia ylläpitäen ja vahvistaen vanhempien luottamusta henkilöstön tahtoon ja kykyyn tukea ja auttaa lasta sekä perhettä silloin, kun lapsi tarvitsee erityistä tukea. Päivähoidon aikaisen lapsen toiminnan ja kertomusten välittäminen eteenpäin asianosaisille on tärkeää, jotta saadaan kasvatuksellinen jatkumo rakentumaan. (Kaskela & Kekkonen 2007, 44–47.)

Kuva 1. Kumppanuuden portaat (Kokko-Muhonen 2015, 16).

3.3 Varhainen avoin yhteistoiminta ja huolen puheeksi ottaminen varhaiskasvatuksessa

Perheen tukemisen ja ongelmien ehkäisyn kannalta varhainen huolen tunnistaminen ja siihen puuttuminen on tärkeää myös varhaiskasvatuksessa. Huomio tulisi kiinnittää vanhemmuuden vahvistamiseen, sillä se ehkäisee lapsen kehityksellisiä ongelmia, mielenterveysongelmia, yleistä pahoinvointia, ei-toivotun käyttäytymisen riskitekijöitä sekä syrjäytymistä. Vanhempien lieväänkin huoleen tulisi aina suhtautua vakavasti. (Halme & Perälä 2014, 216.)

Varhainen avoin yhteistoiminta on prosessi, jossa ongelmat havaitaan ja pyritään löytämään ratkaisuja niihin mahdollisimman pian. Varhaisella avoimella yhteistoiminnalla tarkoitetaan erilaisia keinoja, joilla puututaan lapsen käyttäytymiseen, oppimisen huoliin tai hyvinvointia uhkaaviin tekijöihin. Varhainen avoin yhteistoiminta on ennaltaehkäisevää ja kuntouttavaa toimintaa sekä tapahtumasarja, joka alkaa, kun huolta herättäviä signaaleja havaitaan lapsen elämän kulussa. Se ei ole ainoastaan lapsen ongelmiin paneutumista, vaan koskettaa lapsen lisäksi perhettä ja kasvuympäristöä. Moniammatillinen yhteistyö on keskeinen varhaisen avoimen yhteistoiminnan piirre. (Huhtanen 2007, 28–30.)

Huolen puheeksi ottaminen on tärkeä osa kunnioittavaa varhaista avointa yhteistoimintaa. Menetelmä auttaa työntekijää puuttumaan huolutilanteisiin varhain ja ottamaan huoli puheeksi. Työntekijän tulee ottaa oma huolensa puheeksi vanhempien kanssa ja samalla pyytää vanhemmilta apua ja yhteistyötä oman huolensa vähentämiseksi. Yhteistyö onnistuu parhaiten, kun työntekijä nostaa esille lapsen ja perheen voimavaroja. Kunnioittava, luottamuksellinen ja tasa-arvoinen kohtaaminen toteutuu, kun perheessä nähdään myös myönteisiä asioita pulmien ohella. Tämä lisää toiveikkuutta ja uskoa tilanteen paranemiseen. (Eriksson & Arnkil 2009, 7, 11.)

Menetelmä tukee hankalan asian puheeksi ottamista kunnioittavasti ja samalla tarjoaa tukea perheelle. Keskustelu käydään kunnioittavassa ilmapiirissä. Tukena voidaan käyttää huolen puheeksiottolomaketta ja huolenvyöhykkeistöä. (Eriksson & Arnkil 2009, 12, 25.)

3.4 Lapset puheeksi -keskustelu varhaiskasvatuksessa

Lapset puheeksi -keskustelu kuuluu Toimiva lapsi & perhe -työmenetelmiin. Lapset puheeksi -keskustelun tavoitteena on tukea lapsen suotuisaa kehitystä ja hyvinvointia sekä ehkäistä kodin ja varhaiskasvatuksen yhteistyöllä mahdollisia sosiaalisia ja tunne-elämän häiriöitä. Keskustelussa pyritään luomaan lasta tukeva arkipäivä niin kotiin kuin varhaiskasvatukseen. Keskustelu käydään 1–2 tapaamisen puitteissa. Ensimmäisellä tapaamisella käydään läpi lapsen elämäntilannetta, tunnistetaan siihen liittyviä vahvuuksia ja mahdollisia haavoittuvuuksia. Vahvuudella tarkoitetaan asioita, jotka pysyvät entisellään, vaikka elämässä on vaikeuksia. Lapselle esimerkiksi sujuva arki on tärkeä vahvuus. Kun taas haavoittuvuudella tarkoitetaan asiaa, joka on tällä hetkellä ongelma tai muodostuu ongelmaksi, jos mitään ei tehdä. Jo ensimmäisellä tapaamisella tehdään suotuisan kehityksen tukemiseksi toimintasuunnitelma, jos lapsen elämässä ei ole erityisiä haasteita. (Solantaus 2013, 3.)

Lapset puheeksi -keskustelun toinen tapaaminen järjestetään silloin, jos lapsen kotona tai varhaiskasvatuksessa on haasteita tai lapsella on ongelmia. Tähän keskusteluun kutsutaan mukaan erityislastentarhanopettaja tai joku muu viranomainen, sen mukaan kenestä ajatellaan olevan hyötyä tilanteessa esimerkiksi lastensuojelun työntekijä. Tässä keskustelussa käydään läpi edellisessä keskustelussa esille nousseet vahvuudet ja haavoittuvuudet sekä tehdään toimintasuunnitelma käyttäen hyväksi lokikirjassa olevaa luetteloa lasta suojaavista tekijöistä. (Solantaus 2013, 3.)

Lapset puheeksi -keskustelun toteuttamiseen on varhaiskasvatuksessa useita vaihtoehtoja. Lapset puheeksi -keskustelu voidaan käydä kaikkien lasten vanhempien kanssa. Tässä pyritään lapsen suotuisan kehityksen vahvistamiseen ja ongelmien ehkäisemiseen niiden alkujuurilla. Toisessa vaihtoehdossa vanhemmille kerrotaan etukäteen Lapset puheeksi -keskustelun mahdollisuudesta, jos kotona tai varhaiskasvatuksessa tulee tilanteita, jotka tuovat haasteita lapsen elämään. Tällöin pääpaino on ongelmien ehkäisyllä ja reagoinnilla lapsen tilanteeseen. Kolmannessa vaihtoehdossa Lapset puheeksi -keskustelu käydään vasta, kun lapsella on selviä ongelmia.

Tavoitteena on lapsen hoidon ja kuntoutuksen tukeminen sekä lapsen kehityksen saaminen takaisin omalle polulle. (Solantaus 2013, 3–4.)

Lapset puheeksi -keskustelu on vanhempien ja varhaiskasvattajan yhteinen työväline. Merkinnät keskustelusta tehdään lokikirjaan yhdessä ja mahdollisesta tiedonsiirrosta päivähoitopaikan vaihtuessa sovitaan aina vanhempien kanssa. Vanhemmilla on oikeus päättää, mitä tietoa siirretään tai siirretäänkö tietoa ollenkaan. Jos Lapset puheeksi -keskustelua käytetään apuna varhaiskasvatussuunnitelmaa toteutettaessa, dokumentoidaan se varhaiskasvatussuunnitelmaa koskevien säädösten mukaisesti. (Solantaus 2013, 4.)

3.5 Sosionomi varhaiskasvatuksessa

Sosionomin tutkinto antaa laajat käytännön perustiedot ja taidot sekä teoreettiset perusteet sosiaalialan asiantuntija tehtävissä toimimiseen. Sosiaalialan koulutusohjelman tuottamat kompetenssit ovat sosiaalialan eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, yhteiskunnallinen analyysitaito, reflektiivinen kehittämis- ja johtamisosaaminen sekä yhteisöllinen osaaminen ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen. (Mäkinen ym. 2011, 18–19.)

Sosionomin ydinosaaminen varhaiskasvatuksessa on sosiaalipedagoginen osaaminen, joka on vahvasti soveltavaa ja käytännöllistä. Se on luonteeltaan kasvatuksellista, ehkäisevää ja voimaannuttavaa. Sosiaalipedagogiikan perinteiset työorientaatiot ovat yhteisötyö, ryhmätyö ja tapauskohtainen työ. Työssä korostu toiminnallisuus, elämyksellisyys ja yhteisöllisyys. Sosionomin vahvuutena on myös vanhempien ja perheiden kanssa tehtävän työn, lasten suojelun, ennaltaehkäisevän lastensuojelun sekä lastensuojelun osaaminen. (Mäkinen ym. 2011, 108, 110, Tast 2005, 60.)

Saimaan ammattikorkeakoulussa sosionomien koulutukseen sisältyy muun muassa huolen puheeksiotto -koulutus. Sosionomeilla on vahva vuorovaikutusosaaminen ohjaamiseen ja kasvun tukemiseen. Palvelujärjestelmän tunteminen ja palveluohjaus ovat myös vahvoja osaamisalueita. Sosionomi saa jo koulutuksessaan tiimi-, verkosto- ja moniammatillisen työn osaamisen taidot sekä yhteisöllisen työn osaamisen. Nämä tukevat hänen varhaiskasvatuksellista osaamistaan.

Sosionomin osaamisessa painottuu voimakkaammin sosiaalipedagoginen osaaminen sekä lapsen tavoitteellinen ohjaus ja tukeminen arjessa, kasvun ja kehityksen vaiheissa ja eri elämäntilanteissa. Sosionomin erityisosaamista ovat myös aikuisten, vanhempien ja perheiden kohtaamisen, ohjaamisen ja tukemisen taidot. (Happo 2008, 99, 104, Tast 2005, 60.)

Lastentarhanopettajien ja sosionomien osaamisalueet päivähoidon kontekstissa ovat erilaisia. Iiris Happo toteaa artikkelissaan Sosionomin (amk) osaaminen ja osaamishaasteet varhaiskasvatuksessa, että lastentarhanopettajan kelpoisuuden omaavien kasvatustieteen kandidaattien ja sosionomien erilaisten koulutusten tuottama erityinen osaaminen on rikkaus, joka tulisi hyödyntää varhaiskasvatuksessa. (Happo 2008, 109.)

4 Lastensuojelu

Lastensuojelu on käsitettävä laajasti lasten suojeluna, joka ei kuulu vain sosiaaliviranomaisille, vaan koskee myös muita viranomaisia sekä kaikkia kansalaisia (Taskinen 2007, 10). Lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Laissa lapsi tarkoittaa alle 18-vuotiasta. Ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista on lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla. Lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on tuettava vanhempia ja huoltajia kasvatuksessa ja pyrittävä tarjoamaan perheelle tarpeellista tukea ja apua riittävän varhain sekä ohjattava lapsi ja perhe tarvittaessa lastensuojelun piiriin. Viranomaisten velvollisuutena on puuttua perheen tilanteeseen, jos lapsen hyvinvointia ei voida turvata tai lapsesta ei voida muutoin huolehtia. Tähän eivät saa vaikuttaa taloudelliset resurssit tai viranomaisille koitua vaiva. (Lastensuojelulaki 2007/417, 1§, 2§, Rätty 2012, 3.)

4.1 Ehkäisevä lastensuojelu

Ehkäisevää lastensuojelua on tuki ja erityinen tuki, jota annetaan lapselle esimerkiksi päivähoidossa, äitiys- ja lastenneuvolassa ja perusopetuksessa. Sen tarkoituksena on edistää ja turvata lapsen kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tukea

vanhemmuutta. Ehkäisevää lastensuojelua järjestetään erityisesti peruspalveluiden piirissä, eikä järjestäminen edellytä, että perhe tai lapsi olisi lastensuojelun asiakkaana. (Räty 2012, 4–5.)

Kun ennaltaehkäisevä lastensuojelu toimii, lapset ja perheet saavat tarvitsemansa avun muiden palveluiden kautta ja lastensuojelun tarve pienenee. Tällä hetkellä peruspalveluissa, kuten päivähoidon lapsiryhmissä ei ole ollut riittävästi voimavaroja tukea oireilevia lapsia. Tällöin varhainen tuki viivästyy ja ongelmat pääsevät kasautumaan ja pahenemaan, mikä kasvattaa lastensuojelun tarvetta. (Heino 2014, 289.)

Vuonna 2015 voimaan tulleen sosiaalihuoltolain tavoitteena on vahvistaa peruspalveluja ja vähentää korjaavien toimenpiteiden tarvetta. Tarkoituksena on myös madaltaa tuen hakemista järjestämällä sosiaalipalveluja peruspalvelujen yhteydessä. Lain mukaan lapsiperheille on järjestettävä välttämätöntä kotipalvelua erityisen perhe- tai elämäntilanteen perusteella tai jos lapsen hyvinvoinnin turvaaminen ei ole mahdollista laissa mainittujen syiden vuoksi sekä toimintakykyä alentavan syyn perusteella. Kotipalvelu tulee järjestää yleisenä perhepalveluna. Lastensuojelun asiakkailla on myös oikeus kotipalvelun saamiseen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2015.)

Laissa säädetyillä tahoilla, kuten esimerkiksi päivähoidon, opetustoimen, sosiaalitoimen ja terveydenhuollon ammattihenkilöillä, on velvollisuus ohjata asiakas hakemaan sosiaalipalveluja tai, hänen antaessa suostumuksensa, otettava yhteys kunnallisesta sosiaalihuollosta vastaavaan viranomaiseen. Tavoitteena on lisätä varhaisessa vaiheessa tehtyjä yhteydenottoja, yhteistyötä asiakkaiden kanssa sekä monialaista yhteistyötä. Laki velvoittaa olemaan yhteydessä sosiaalihuollosta vastaavaan viranomaiseen salassapitosäännösten estämättä, muun muassa jos esimerkiksi lapsen etu sitä välttämättä vaatii. Sosiaalihuollosta vastaavan viranomaisen on arvioitava kiireellisen avun tarve välittömästi. Lain myötä ehkäisevien perhepalvelujen osuus kasvaa. Kotipalvelun vahvistamisen lisäksi perhetyötä, tukihenkilöitä ja -perheitä sekä vertaisryhmätoimintaa on annettava yleisinä perhepalveluina. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2015.)

4.2 Avohuollon tukitoimet

Jos lastensuojelutarve todetaan, on sosiaalihuollon ryhdyttävä avohuollon tukitoimiin viipymättä. Lastensuojelulaki määrittelee, että avohuollon tukitoimien tarkoituksena on tukea ja edistää lapsen myönteistä kehitystä sekä tukea ja vahvistaa vanhempien, huoltajien ja muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kasvatuskykyä ja -mahdollisuuksia. Lain mukaan avohuollon tukitoimia toteutetaan lapsen ja vanhempien, huoltajien tai muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kanssa yhteistyössä. (Lastensuojelulaki 34§.)

Varhaiskasvatus on lastensuojelun käyttämänä avohuollon tukimuoto, jolla voidaan ehkäistä ongelmien lisääntymistä. Vanhempien kasvatuksellinen tukeminen on osa varhaiskasvatuksen tehtävää, sillä vanhemmat kohdataan päivähoitossa päivittäin, mikä antaa hyvän mahdollisuuden tuntea vanhemmat ja perheen tilanne. Lastensuojelun tehtävänä on pyrkiä ehkäisemään tilanteen vaikeutumista ja kuntouttaa lasta ja/tai perhettä ensisijaisesti avohuollollisin keinoin. Kun perheen tilanne vaatii lastensuojelun tukitoimia, on myös varhaiskasvatuksen henkilöstön haasteena tukea lasta. (Huhtanen 2004, 68, Heinämäki 2004, 50, Heinämäki 2005, 82.)

4.3 Lastensuojeluilmoitus ja lastensuojelutarpeen selvityspyyntö

Lastensuojeluilmoitus tulee tehdä silloin, kun lapsesta nousee huoli tai saa tietää asioita, joiden vuoksi lapsen lastensuojelun tarve on syytä selvittää. Lastensuojeluilmoituksen voi tehdä kuka tahansa, eikä ilmoituksen tekijästä tule asianosaista tai osallista lastensuojeluasiassa sen vuoksi, että hän on tehnyt lastensuojeluilmoituksen. Hänelle ei myöskään tule ilmoituksen johdosta minkäänlaista osapuoliasemaa tai tietojen saantioikeutta lastensuojeluasian käsittelyssä. Ilmoitusvelvollisia ovat viranomaiset, muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon, lasten päivähoiton, opetustoimen, nuorisotoimen, poliisitoimen ja seurakunnan palveluksessa olevat. Ilmoitusvelvollisen on tehtävä ilmoitus omissa nimissään.

Ilmoituksen tekemisen ja lastensuojelutarpeen selvittämisen taustalla voi olla erilaisia seikkoja, jotka liittyvät lapsen hoitoon ja huolenpitoon, kehitystä vaarantaviin olosuhteisiin tai lapsen omaan käyttäytymiseen. (Aer 2012, 48–49, Rätty 2012, 189–191, 194–198.)

Ilmoitusvelvollisuus voidaan salassapitosäännösten estämättä toteuttaa myös yhdessä lapsen tai hänen vanhempien kanssa tehtynä lastensuojelutarpeen selvityspyynnönä. Pyyntö tulee tehdä viipymättä ja pyynnön yhteydessä ilmoitusvelvollisen henkilön tulee ilmoittaa pyynnön tekemiseen johtaneet syyt. (Lastensuojelulaki 2007/417, 25 a§.)

Ilmoituksen ja pyynnön syynä voi olla esimerkiksi lapsen tarpeiden laiminlyönti, heitteillejätto, pahoinpitely, seksuaalinen hyväksikäyttö tai niiden epäily tai uhka, sekä lapsen hoidossa tai huolenpidossa havaittu puute tai osaamattomuus, joka vaarantaa lapsen kasvua ja kehitystä. Myös vanhemman päihde- tai mielenterveysongelmat, jaksamattomuus, oman hoidon laiminlyöminen tai arjen tukiverkon puuttuminen voivat olla syynä lastensuojeluilmoituksen tekoon. Lisäksi ilmoituksen aiheena voivat olla lapsen omat mielenterveyden ongelmat, rikoksilla oireilu, lapsen itsetuhoisuus tai muu lapsen kehitystä vaarantava olosuhde. Perheen erittäin heikko taloudellinen tilanne voi vaarantaa lapsen huolenpitoa tai kehitystä, jolloin lapsen tilannetta parannetaan antamalla taloudellista tukea, esimerkiksi lastensuojelullisin perustein. (Rätty 2012, 189–191, 194–198.)

Ilmoitus tai pyyntö tulee tehdä viipymättä kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle puhelimitse, kirjallisesti tai käymällä virastossa henkilökohtaisesti. Sen arviointi, johtaako ilmoitus toimenpiteisiin, kuuluu sosiaalihuollon ammattilaisille. Ilmoitusvelvollisilla ei ole lain mukaan harkintavaltaa, jonka perusteella he voisivat siirtää lastensuojeluilmoituksen tekemistä sen vuoksi, että itse arvioivat, ettei ilmoitus todennäköisesti johda lastensuojelutoimenpiteisiin. Ilmoitusvelvollisuutta ei myöskään poista se, että ilmoitusvelvollinen taho tietää varmuudella, että kyseinen lapsi tai perhe on jo lastensuojelun asiakkaana. Lastensuojeluilmoituksen tekemistä ei saa viivästyttää delegoimalla ilmoituksen tekemistä esimerkiksi esimiehelle. (Aer 2012, 49, Rätty 2012, 189–191, 194–198.)

Ilmoitusvelvollisuus syrjäyttää säännöksessä mainittujen henkilöiden salassapito-velvollisuuden. Luottamuksellinen asiakassuhde ilmoitusvelvollisen ja lapsen tai vanhemman välillä ei saa vaikuttaa ilmoituksen tekemiseen tai tekemättä jättämiseen. Ilmoitusvelvollisuus koskee sitä tietoa, jonka työntekijä on saanut omassa työssään. Kynnys tehdä lastensuojeluilmoitus ei saisi olla liian korkea, koska kyse on lapsen edun turvaamisesta ja tilanteen selvittämisestä. Ilmoitusta ei kuitenkaan saa tehdä vastoin parempaa tietoa tai pelkkien huhupuheiden varassa. (Aer 2012, 49, Rätty 2012, 189–191, 194–198.)

Lastensuojelutarpeen selvityksessä arvioidaan lapsen tilannetta kokonaisvaltaisesti. Sen tarkoituksena on selvittää lapsen kasvuun ja kehitykseen vaikuttavat seikat, kuten kasvuolosuhteet, huoltajien tai muiden lasten hoidosta ja kasvatuksesta huolehtivien henkilöiden mahdollisuudet vastata lapsen hoidosta ja kasvatuksesta, sekä arvioida lastensuojelutoimenpiteiden tarvetta. Selvityksessä tarkastellaan lapsen ja hänen perheensä arkielämää ja siinä esiintyviä riskejä ja kartoitetaan tukitoimenpiteitä. (Rätty 2012, 228–229.)

4.4 Lastensuojeluilmoituksen jälkeinen prosessi

Kun lastensuojelun sosiaalityöntekijä on vastaanottanut lastensuojeluilmoituksen tai pyynnön lastensuojelutarpeen arvioimiseksi, tulee lastensuojeluasia vireille. Välittömästi vireille tulon jälkeen on arvioitava lapsen mahdollinen kiireellinen lastensuojelutarve. Kiireellinen tarve voidaan toteuttaa esimerkiksi kiireellisellä sijoituksella, tukitoimenpiteillä tai avohuollon sijoituksella. (Rätty 2012, 219–220.)

Viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä ilmoituksen jättämisestä on ratkaistava, onko tarpeen ryhtyä lainmukaiseen lastensuojelutarpeen selvittämiseen. Lastensuojelun asiakkuus alkaa, kun ryhdytään välittömiin ja kiireellisiin lastensuojelun toimenpiteisiin tai silloin kun sosiaalityöntekijä palvelutarpeen arvioinnin perusteella toteaa lapsen tarvitsevan lastensuojelulain mukaisia palveluja ja tukitoimia. Tukitoimien tarpeen tulee johtua siitä, että lapsen kasvuolosuhteet eivät turvaa hänen kehitystään tai terveyttään tai vaarantavat niitä tai lapsi omalla käyttäytymisellään vaarantaa kehitystään tai terveyttään.

Lastensuojelun asiakkuus alkaa myös, kun perheelle muutoin annetaan lastensuojelulaissa tarkoitettuja palveluja tai tukea ennen palvelutarpeen arvioinnin valmistumista. Lapselle ja lapsen huoltajalle tulee ilmoittaa välittömästi lastensuojelun asiakkuuden alkamisesta. (Lastensuojelulaki 27 §, Rätty 2012, 220–224.)

Lastensuojelutarpeen selvityksessä arvioidaan lapsen kasvuolosuhteita, huoltajien mahdollisuuksia huolehtia lapsen kasvatuksesta ja hoidosta, sekä lastensuojelutoimenpiteiden tarvetta. Selvitys tulee tehdä viipymättä ja sen on valmistuttava viimeistään kolmen kuukauden kuluessa lastensuojeluasian vireille tulosta. Jos selvitys johtaa lastensuojelutoimenpiteisiin lapselle ja huoltajalle on ilmoitettava selvityksen valmistuttua lastensuojelun asiakkuuden alkamisesta tai siitä jos selvitys ei anna aiheutta lastensuojelutoimenpiteisiin. (Rätty 2012, 220–224.)

Jos on tarpeen ryhtyä lastensuojelutoimenpiteisiin tulee noudattaa lievimmän riittävän toimenpiteen periaatetta. Tämä merkitsee sitä, että lasta tulee auttaa ensisijaisesti avohuollon keinoin, joiden tarkoituksena on edistää lapsen myönteistä kehitystä. Avohuollon tukitoimien avulla tuetaan myös vanhemmuutta ja vanhempien kasvatustaitoja. Avohuollon tukitoimien toteuttamisesta päättää sosiaalityöntekijä ja tukimuodot vaihtelevat suuresti lapsen ja perheen ongelmien mukaan sekä myös kunnan palvelujen ja resurssien mukaan. Perhe voi saada avohuollon tukitoimena taloudellista tukea ja tukea asumisen turvaamiseen sekä avohuollon palveluita. Tukimuodot tulee räätälöidä niin, että ne turvaavat lapsen hyvinvointia ja perhe kokee saavansa niistä apua. Tukimuotoina voidaan käyttää muun muassa seuraavia palveluita ja tukitoimia: lasten päivähoito, lapsiperheiden kotipalvelu, tuki lapsen ja perheen ongelmatilanteen selvittämiseen, tukihenkilö tai -perhe, lapsen hoitopalvelut ja terapia, perhetyö, lapsen tukeminen harrastuksissa ja läheisten ihmissuhteiden ylläpitämisessä sekä sijoitus avohuollon tukitoimena. (Taskinen 2012, 69–72.)

4.5 Ilmoitusvelvollisuuden ja lastensuojelutarpeen selvityspyynnön laiminlyöminen

Varhaiskasvatuksessa tulisi tehdä lastensuojeluilmoitus muun muassa kun lapsen hoitoa ja kasvatusta laiminlyödään vakavasti, lapseen kohdistuu pahoinpitelyä tai väkivaltaa, lapsen fyysisissä tarpeissa ilmenee puutteita, kun lapsi oireilee,

vanhemmat käyttävät päihteitä tai heillä on mielenterveysongelmia (Huhtanen 2004, 69). Viranomaisien on tehtävä ilmoitus myös poliisille, jos lapseen kohdistuu rikoslaissa seksuaalirikoksena rangaistava teko tai henkeen tai terveyteen kohdistuva rikos kuten esimerkiksi pahoinpitely (Lastensuojelun käsikirja 2015).

Syynä lastensuojelulain 25.1§:ssä säädetyn ilmoitusvelvollisuuden laiminlyömiseen voi olla lastensuojelutarpeen selvittämisen vieroksuminen ja avohuollon toimenpiteiden pitäminen tehottomina. Koetaan, että vastuu lapsen kasvatuksesta ja hyvinvoinnista kuuluu vanhemmille eikä päivähoidon ammattihenkilöille ja että puututtaessa lapsen oireiluun tai perheen asioihin loukataan yksityiselämän suojaa. Ilmoitus koetaan epäluottamuksen osoituksena ja sen katsotaan syyllistävän lasta tai perhettä. Lastensuojelun toimintamahdollisuuksien heikennettyä ongelmiin puututaan omin resurssein ja keinoin eikä kääntymällä lastensuojeluviranomaisien puoleen. Ilmoitusvelvolliset pelkäävät mahdollisia seurauksia, haluavat turvata oman ammatillisen selustansa ja ajattelevat välttävänsä virkavastuusanktiot olemalla passiivisia. Ilmoitusvelvollisilla voi olla väärä käsitys lakisääteisistä velvollisuuksistaan, koska he eivät ole välttämättä perehtyneet lastensuojelulain määräyksiin ja tulkintaan. (Mahkonen 2013, 200.)

5 Monialainen yhteistyö varhaiskasvatuksessa

Monialaisella yhteistyöllä tarkoitetaan eri toimialojen asiantuntijoiden yhteistyötä. Monialainen yhteistyö koskee lain mukaan vain viranomaisia. Yksityisillä palveluntuottajilla ei ole samanlaista lain velvoitetta kuin julkisten palvelujen viranomaisilla. Monialainen yhteistyö edellyttää kaikilta osapuolilta toisten ammattiosaamisen kunnioittamista ja keskinäistä luottamusta.

Yhteistyössä tarvitaan sosiaalisia taitoja, kuuntelemisen taitoa sekä taitoa tuoda oma kanta asiasta esille (Isoherranen, Rekola & Nurminen 2008, 34). Yhteistyötä edesauttaa laaja osaaminen ja työkokemus. (Lybeck & Walldén 2011, 26–27.)

5.1 Lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen yhteistyö

Varhaiskasvatuksessa puhutaan sisäisestä ja ulkoisesta moniammatillisuudesta. Sisäisellä moniammatillisuudella tarkoitetaan päiväkodin sisällä eri ammattiryhmien keskinäistä toimintaa. Ulkoisella moniammatillisuudella taas tarkoitetaan muita yhteistyötahoja, jotka toimivat lasten ja perheiden kanssa, kuten neuvola ja lastensuojelu. (Karila & Nummenmaa 2001, 40–42.)

Laki velvoittaa päivähoidon viranomaisia toteuttamaan monialaista yhteistyötä. Yhteistyössä on tärkeää, että yhteistyötahot ymmärtävät ja arvostavat toistensa ammattitaitoa ja mahdollisuutta käyttää asiantuntija-apua hyväkseen. Yhteistyötä ei niinkään rajoita lainsäädäntö ja salassapitosäännökset vaan muut yhteistyön haasteet. Varhaiskasvatuksen henkilökunnalla on velvollisuus muun muassa lastensuojelulain, perusopetuslain ja rikoslain säännösten mukaan paljastaa salassa pidettäviä tietoja. (Mahkonen 2013, 122, 136.)

Varhaiskasvatuksen henkilöstön tulee käynnistää keskustelu lastensuojelutarpeesta ja tehdä lastensuojeluilmoitus, jos he havaitsevat huolta lapsen tai perheen tilanteesta. Varhaiskasvatuksen henkilöstön ei tule arvioida, syntyykö huolen ilmoituksesta lastensuojelun tarve, vaan arviointivastuu on lastensuojelulla. Hyvän yhteistyön takaamiseksi varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun henkilöstöllä tulisi olla yhteisten toimintatapojen ja menettelyiden tuntemusta, sekä ylläpidetyt yhteistyörakenteet. (Heinämäki 2005, 82.)

5.2 Yhteistyön haasteet

Monialainen yhteistyö vaatii toisten kunnioittamista, mutta myös yhteisiä päämääriä, yhdessä tekemistä ja kykyä nähdä asioita kokonaisuutena myös oman toiminnan ulkopuolelle. Yhteistyön haasteena nähdään usein työntekijöiden puutteellinen tieto toistensa koulutuksesta tai toimenkuvasta, erilaiset lähtökohdat, toimintatavat, toimintakulttuuri ja ammattikieli. Hanna Heinonen Lastensuojelun keskusliitosta lisää vielä haasteiksi johdon sitoutumattomuuden, liian ongelmalähtöisen suhtautumisen, ammattislangin sekä salassapitosäädökset, joita käytetään myös tekosyynä. (Heinonen 2012, 19, Järvinen ym. 2012, 96–97.)

Yhteistyötä hankaloittavat hyvien käytänteiden ja yhteistyötä edistävien rakenteiden puute. Yhteisen ajan puute on yksi este yhteistyölle. Myös työntekijöiden vaihtuvuus, poissaolot ja sijaisten puuttuminen vaikeuttavat monialaista yhteistyötä. Yhteinen työskentelytapa tulisi olla kaikkien tiedossa, jotta työntekijät pysyvät sitoutumaan yhteistyöhön. Monialaisen yhteistyön edellytyksenä ovat säännölliset ja suunnitellut tapaamiset, jotka tulisi hyödyntää tehokkaasti. (Järvinen ym. 2012, 96–97.)

Lastensuojelu ja sen työmuodot ovat edelleen monelle viranomaiselle tuntematonta aluetta. Lastensuojelun Keskusliitto on tehnyt päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyön parantamiseksi Suojele-Tue-Toimi-yhteistyömateriaalin, joka tukee myös varhaiskasvatuksen työntekijöiden ehkäisevää työtä. Materiaali valaisee lastensuojeluun liittyviä epäselvyyksiä, antaa vastauksia yleisimpiin lastensuojelukysymyksiin. Materiaalin avulla on helpompi keskustella lasten suojelusta työyhteisössä ja lasten vanhempien kanssa. (Suojele-Tue-Toimi.)

6 Opinnäytetyön taustaa

Koska aiheesta ei ole juurikaan tehty tutkimuksia, hyödynsimme omassa työssämme aiheesta tehtyjä opinnäytetöitä ja Pirjo Vaittisen väitöskirjaa. Erityisesti meitä kiinnosti löytämämme Etelä-Karjalan ammattikorkeakoulussa vuonna 2008 tehty Johanna Jääskeläisen, Kaisa Kuparisen ja Maija Ström-Ripatin opinnäytetyö ”Kenen onkaan vastuu, kun lapsi kuoppaan astuu” – ehkäisevää lastensuojelua päiväkodissa. Opinnäytetyöstä ilmeni, että lastentarhanopettajat pitivät ehkäisevää lastensuojelua tärkeänä, mutta kokivat sen käsitteenä vieraaksi. Lastensuojeluun liittyvissä asioissa päiväkodin erityistyöntekijä oli lähin yhteistyökumppani ja muu viranomaistyö oli vähäistä. Ammatillisen kehittymisen lastensuojelullisissa asioissa koettiin liittyvän omaan kiinnostukseen. Lisäkoulutusta toivottiin saatavan perheiden ongelmien kohtaamiseen ja niihin puuttumiseen. (Jääskeläinen, Kuparinen & Ström-Ripatti 2008.)

Sini Ruponen, Valpuri Vuorio ja Katariina Örn ovat tehneet Laurea ammattikorkeakoulussa vuonna 2012 opinnäytetyön *Kun huoli herää päiväkodissa – Työntekijöiden kokemuksia huolen heräämisestä ja lastensuojeluilmoituksen tekemisestä*, josta selvisi, että päiväkodin työntekijöiden ja vanhempien välinen keskustelu on yksi huoleen puuttumiseen liittyvän työn olennaisimmista osista. Lastensuojelullinen huoli syntyi useimmiten lapsen tai vanhemman poikkeuksellisesta käytöksestä. Lastensuojeluilmoituksen teko koettiin henkisesti rankaksi ja kynnyksen tekemiseen oli korkea. Lähes poikkeuksetta päiväkodin johtaja teki lastensuojeluilmoitukset. Lastensuojelutyö oli melko vieras varhaiskasvatushenkilöstölle ja monet kertoivat halustaan tiiviimpään yhteistyöhön. (Ruponen, Vuorio & Örn 2012.)

Mira Laurikainen ja Minna Auvinen ovat tehneet Jyväskylän ammattikorkeakoulussa vuonna 2012 opinnäytetyön *Lastentarhanopettajien ajatuksia lastensuojeluilmoituksesta sekä päiväkodista lastensuojelun avohuollon tukitoimena*. Tuloksista selvisi, että lasten ja perheiden tukeminen päiväkodissa on hyvin laaja-alaista ja monipuolista ja päiväkodin asema varhaisessa avoimessa yhteistyössä on suuri. Päiväkodin roolin ennaltaehkäisevässä lastensuojelutyössä nähtiin perustuvan vanhempien kanssa tehtävään avoimeen ja luottamukselliseen yhteistyöhön. Huolen puheeksi ottaminen koettiin tärkeäksi, mutta huolen heräämisen ja ilmoituksen tekemisen nähtiin vaikuttavan työntekijöiden ja vanhempien väliseen luottamussuhteeseen ainakin hetkellisesti. Suurin osa lastensuojeluun liittyvästä tiedosta oli peräisin työntekijöiden omista työkokemuksista. Vaitiolovelvollisuus nousi suurimmaksi kehittämiskohteeksi ja esille nousi myös toive tiiviimmästä yhteistyöstä sosiaalitoimen kanssa. (Laurikainen & Auvinen 2012.)

Pirjo Vaittisen väitöskirja *Luottamus terveydenhoitajan ja perheen asiakassuhteen moraalisenä ulottuvuutena* on tehty vuonna 2011 Itä-Suomen yliopistossa. Tutkimustuloksissa selvisi, että luottamuksen saavuttaminen on hyvin sensitiivinen prosessi. Tämä osoittaa, että terveydenhoitajatyötä tehdään hyvin pitkälle omalla persoonalla ja vuorovaikutus- ja kommunikointitaidoilla. Perheen avuntarpeiden tunnistaminen ja niihin vastaaminen edellyttävät terveydenhoitajalta persoonallisia ja moraalisia valmiuksia. Tuloksista nähdään, ettei luottamussuhde synny hetkessä, eikä luottamus ole pysyvää. Jos luottamussuhteen menettää,

sen takaisin saaminen on vaikeaa. Perheen kohtaaminen, tukeminen ja auttaminen edellyttävät luottamussuhdetta. Tutkimuksessa nousi esille terveydenhoitajan merkitys lastensuojeluilmoituksen tekijänä kehitettäessä lastenneuvolan ja lastensuojelun yhteistyötä. Yhteistyön kehittämisen kannalta on tärkeää vahvistaa molempien työnkuvaan vaikuttavien tekijöiden tuntemusta ja ymmärrystä. (Vaittinen 2011.)

7 Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus

Opinnäytetyön tavoitteena on tutkia näkökulmia, jotka selittävät päiväkodissa tehtyjen lastensuojeluilmoitusten vähäistä määrää sekä yhteistyökäytäntöjä varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välillä. Toivomme tutkimuksen lisäävävarhaiskasvatuksen ja lastensuojelun henkilöstön yhteistyötä ja yhteistyömuotoja sekä herättävän keskustelua.

Tutkimuskysymyksemme ovat seuraavat:

1. Onko varhaiskasvatusyksiköllä tarpeeksi tietoa ja osaamista lastensuojelulakiin perustuvasta lastensuojeluilmoituksesta, ja jos on niin millaista?
2. Millaisena varhaiskasvatus näkee lastensuojelutehtävän?
3. Millaiset yhteistyökäytännöt ovat varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välillä, ja miten niitä tulisi kehittää?

7.1 Opinnäytetyön toteutus

Yhdistämme opinnäytetyössämme sekä määrällistä että laadullista tutkimusmenetelmää. Aineistonkeruumenetelmänä käytimme kyselylomaketta, jossa on suljettuja ja avoimia kysymyksiä. Kyselylomakkeen etuna on, että voidaan kerätä laaja tutkimusaineisto, joka voidaan nopeasti käsitellä tallennettuun muotoon ja analysoida se tietokoneen avulla. Etuna on myös, että aikataulu ja kustannukset voidaan arvioida melko tarkkaan. Analysointitapana käytimme numeerista ja aineistolähtöistä analyysiä.

Aineistolähtöisellä analyysillä pyritään luomaan aineistosta teoreettinen kokonaisuus. Tutkimuksen mahdollisina riskeinä voi olla vähäinen vastausprosentti ja eettisyys vastauksissa. (Hirsjärvi ym. 2009, 195, Tuomi & Sarajärvi 2009, 112.)

Kyselylomakkeen lähetimme päiväkodin johtajille Webropolin kautta. Valitsimme vastaajiksi päiväkodin johtajat, koska uskoimme näin saavamme laajemman otoksen, ja päiväkodin johtajat ovat aina tietoisia kaikista oman päiväkodin lastensuojeluilmoituksista. Halusimme tutkia lähiasuinaluetta ja valitsimme tutkimukseen kaupungeiksi Lappeenrannan ja Imatran sekä Taipalsaaren kunnan. Valitsimme väestöpohjaan suhteutetusti tarkoituksenmukaisuuden perusteella kolme toista päiväkotia Lappeenrannasta, kuusi Imatralta ja yhden Taipalsaareltä. Tutkimusluvut tarvitsimme ja saimme Lappeenrannan ja Imatran kaupungeilta sekä Taipalsaaren kunnalta. Testasimme kyselylomakkeen kahdella luokkakaverillamme sekä työelämän yhteistyökumppanillamme Marjukka Heikkilällä. Lähetimme kaksikymmentä kyselylomaketta päiväkodin johtajille lokakuussa 2014.

Huomioimme vastaajien yksityisyyden lähettämällä kyselylinkin jokaiselle vastaajalle erikseen sähköpostilla. Kahden muistutusviestin jälkeen saimme kymmenen vastausta, eli vastausprosentiksi muodostui 50. Analysoimme vastaukset numeraalisesti ja aineistolähtöisesti.

7.2 Opinnäytetyön eettiset näkökulmat

Tutkijoiden tulee noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä, jotta tutkimus on eettisesti hyväksyttävä ja tulokset ovat luotettavia ja uskottavia (Mäkinen 2006, 172). Tutkimuksen eettisyys koskee myös tutkimuksen laatua ja hyvää tutki-musta ohjaa eettinen sitoutuneisuus. Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu, että tutkijat noudattavat yleistä huolellisuutta, rehellisyyttä ja tarkkuutta tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa, esittämisessä ja tulosten arvioinnissa. Tutkijoiden tulee soveltaa tieteellisen tutkimuksen mukaisia ja eettisiä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä sekä toteuttaa tieteellisen tiedon mukaista avoimuutta tutkimuksen tuloksia julkaistessaan. Tulee myös ottaa huomioon muiden tutkijoiden työ ja saavutukset kunnioittavalla tavalla ja antaa arvostus niille omassa tutkimuksessaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 127,132.)

Opinnäytetyöprosessissa olemme huomioineet rehellisyyden, eettisyyden, huolellisuuden, tarkkuuden ja avoimuuden tutkimustyössä. Olemme noudattaneet näitä periaatteita tiedonhankinnassa, käsittelyssä, tallentamisessa, arviointimenetelmissä ja esittämisessä. Olemme huomioineet myös tietosuojan sekä aiheen arkaluonteisuuden.

8 Opinnäytetyön tulokset

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää päiväkodin johtajien näkökulmia siitä, mikä selittää päiväkodeissa tehtyjen lastensuojeluilmoitusten määrää sekä millaisia yhteistyökäytäntöjä on varhaiskasvatukseen ja lastensuojelun välillä.

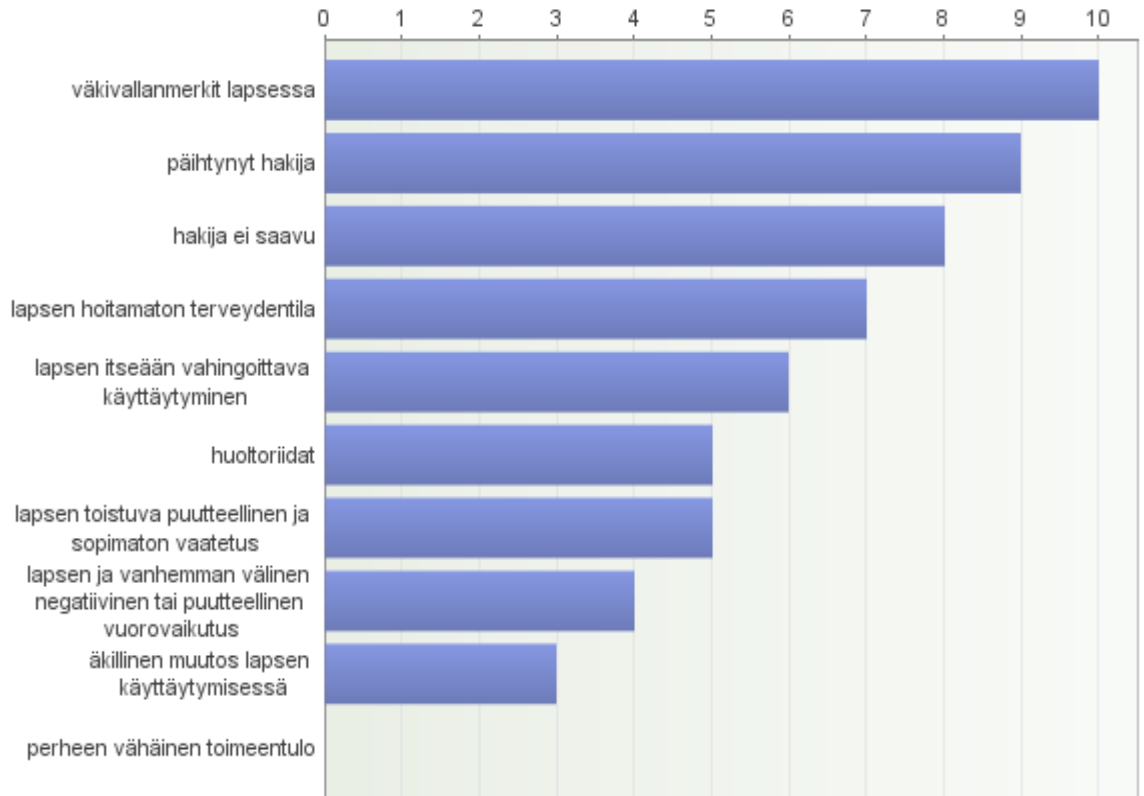
Vastaajat olivat Lappeenrannan, Imatran ja Taipalsaaren päiväkotien johtajia. Heidän koulutustausta koostui kahdesta sosionomista (AMK), kolmesta lastentarhanopettajasta, kolmesta ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneesta ja kahdesta alemman korkeakoulututkinnon suorittaneesta päiväkodin johtajasta.

Kymmenen päiväkodin johtajan vastuulla oli yhteensä 1278 lasta. Kysymykseen kokevatko päiväkodin johtajat lastensuojelulain erittäin tutuksi, tutuksi vai ei olleenaan tutuksi, kahdeksan vastasi lain olevan tuttu ja kaksi erittäin tuttu.

8.1 Huolen herääminen päiväkodissa

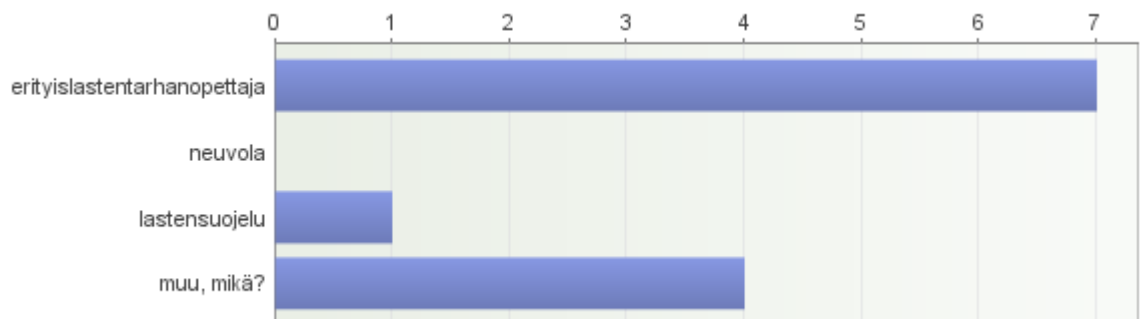
Lain mukaan viranomaisen tulee tehdä lastensuojeluilmoitus sosiaalitoimesta vastaavalle toimielimelle, kun lapsesta nousee huoli tai saa tietää asioita, joiden vuoksi lastensuojelun tarve tulee selvittää (Lastensuojelulaki 25§).

Kaikki päiväkodin johtajat tekisivät ilmoituksen, jos havaitsevat lapsessa väkivallan merkkejä. Päihtynyt hakija johtaisi ilmoitukseen yhdeksän vastaajan mielestä, ja kahdeksan tekisi ilmoituksen, jos hakija ei saavu. Perheen vähäisen toimeentulon vuoksi kukaan ei tekisi ilmoitusta.

Kuva 2. Vastaajien mielipide lastensuojeluilmoituksen tekoa vaativista seikoista (N=57).

Päiväkodin johtajista seitsemän vastasi ottavansa huolen herätessä ensimmäisenä yhteyttä erityislastentarhanopettajaan ja yksi lastensuojeluun. Neljä vastaajista vastasi kohtaan muu/mikä ja nimesi vanhemmat (2), huoltajat (1) ja riippuu huolesta (1). Kaksi vastaajista valitsi kaksi vaihtoehtoa.

Kuva 3. Huolen herätessä otetaan yhteyttä ensimmäisenä (N=12).

8.2 Lastensuojeluilmoituksen merkitys

Tässä luvussa tarkastelemme päiväkodin johtajien mielipiteitä siitä, mistä vähäinen lastensuojeluilmoitusten määrä päiväkodeissa johtuu, lastensuojeluilmoitusten määrää ja lastensuojeluilmoituksen vaikutusta luottamussuhteeseen ja lapsen hyvinvointiin. Tulosten mukaan päiväkodin johtajat näkevät vähäisen lastensuojeluilmoitusmäärän päivähoidossa johtuvan siitä, että päiväkodissa huolesta keskustellaan heti perheen kanssa. Päiväkodeissa pelätään luottamuksen ja kasvatuskumppanuuden kärsivän ja sen myötä yhteistyön vaikeutuvan entisestään sekä pelätään perheen leimautumista. Esiin nousi myös lain vähäinen tuntemus, ammatillisuus asioiden käsittelyssä, arkuus puuttua asiaan, se ettei luoteta omiin havaintoihin ja liian ruusuinen kuvitelma perheestä. Eräs vastaaja totesi: *Kuvitelmaan, ettei tilanne ole niin paha ja kyllä se siitä.* Syynä pidettiin myös tietämättömyyttä siitä, milloin lapsen/perheen asiakkuus lastensuojelussa päättyy. Huolen herätessä ilmoitus kuitenkin tehdään aina.

Varhaiskasvatuksessa pyritään puuttumaan jo varhaisessa vaiheessa lapseen kohdistuvaan huoleen oman tiimin ja erityislastentarhanopettajan voimin. Myös kaksi vastaajaa nosti esille, että asia hoidetaan usein huoltajien, erityislastentarhanopettajan ja mahdollisesti neuvolan yhteistyöllä: *Omasta toimintasapluunasta löytyy hyviä vaihtoehtoja puuttua tilanteeseen ensin ja vasta sen jälkeen tehdään lastensuojeluilmoitus.* Selkeissä tilanteissa lastensuojeluilmoitus tehdään kuitenkin välittömästi.

Vastauksista nousi esille myös tiedonsaannin puute. Yksi vastaajista nosti esille tietämättömyyden ja yhteistyön lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen välillä:

Tietämättömyys siitä tapahtuuko oikeasti mitään -> varhaiskasvatuksen henkilöstö ei saa mitään tietoa siitä, mitä ilmoituksen jälkeen on tehty tai tehdäänkö mitään ja milloin tehdään, jos tehdään ja mitä tehdään, jos tehdään. Ja miksi ei tehdä, jos mitään ei tehdä. Tuntuu kummalliselta, että varhaiskasvatuksen henkilökunta, joka lähes aina todella tuntee lapsen (usein siis myös vanhemmat) hyvin, ei saa mitään tietoa lastensuojelun viranomaisilta siitä, mitä ilmoituksen jälkeen perheessä tehdään/tapahtuu. Varh. kasvatuksen henkilökunta viettää lapsen kanssa vuorokaudesta keskimäärin kahdeksan tuntia. Lapsi kertoo perheensä asioista, saattaa olla itkuinen, reagoi tapahtumiin, jotka ovat mm. ilmoitukseen johtaneet, eikä kukaan kerro missä mennään. On siinä hiukan avuton olo lapsen kanssa, kun ei oikein tiedä mitä tapahtuu. Usein ls. henkilöstö ei myös-

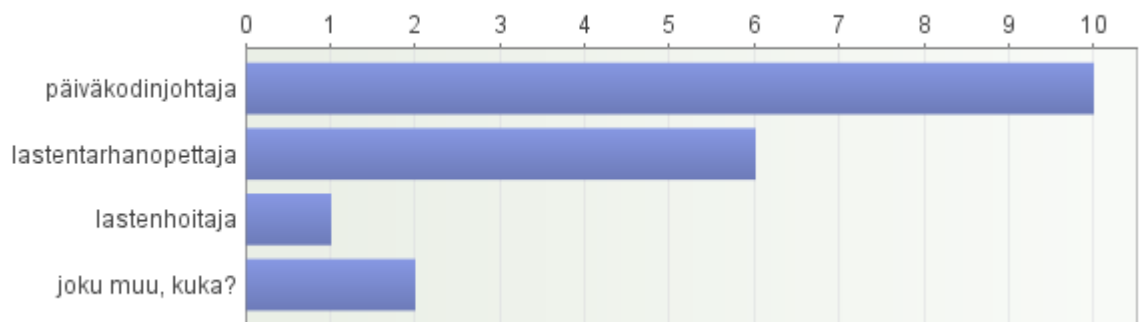
kään anna perheestä tai perheen tilanteesta mitään tietoa palavereissa varhaiskasvatuksen henkilöstölle, vaikka vanhemmat antaisivat luvankin puhua asioistaan. Ei ole tarpeeksi rohkeutta tehdä ilmoituksista. Pelätään miten vanhemmat suhtautuvat, ajatellaan ehkä, että mitään ei kuitenkaan tapahdu. Ajatellaan, että ehkä ilmoituksella saadaan enemmän vahinkoa aikaan kuin hyvää. Tietoa on liian vähän.

Kysyttäessä lastensuojeluilmoitusten määrää päiväkodeissa viimeisen 12 kuukauden aikana, vastaajista viisi oli tehnyt lastensuojeluilmoituksia viimeisen kahdentoista kuukauden aikana ja viisi ei. Viisi ilmoituksen tehnyttä on tehnyt yhteensä kahdeksan ilmoitusta. Puolet vastanneista kokee lastensuojeluilmoituksen vaikuttaneen päiväkodin ja perheen väliseen luottamussuhteeseen, kun taas puolet ei koe sillä olevan vaikutusta. Kysyimme myös, miten lastensuojeluilmoitus on vaikuttanut luottamussuhteeseen. Seitsemän vastaajista vastasi kysymykseen, ja saimme erilaisia vastauksia. Ilmoituksen seurauksena luottamus heikkeni ja se jouduttiin rakentamaan uudelleen. Vanhemmat eivät ymmärtäneet, että tavoitteena on lapsen ja perheen hyvinvointi. Lisäksi esille nousi, että tilanne aiheuttaa useimmiten vanhempien vihastumisen ja perheet kokevat, ettei päivähoidon henkilöstöön voi luottaa, ja ryhmän henkilökuntaa syytetään kodin puolelta väärinarvioinnista:

Välit toiseen vanhempaan ovat yhdessä tapauksessa tulehtuneet ja toisessa tapauksessa äiti oli niin tyrmistynyt ilmoituksestamme, että otti lapsen muutamaksi viikoksi kokonaan pois päivähoidosta, eikä välit koskaan palanneet ennalleen.

Kysyessämme, kokevatko päiväkodin johtajat lastensuojeluilmoituksen vaikuttaneen lapsen hyvinvointiin, yhdeksän vastasi kyllä ja kaksi ei. Yksi vastaajista valitsi kummankin vaihtoehdon. Kysyimme myös, miten he kokivat sen vaikuttaneen hyvinvointiin, ja useasta vastauksesta ilmeni, että perhe oli saanut tukea ja lapsen tilanne oli kohentunut. Yksi vastaajista totesi: *vaikea sanoa, koska lastensuojelun työntekijät vetäytyvät vaitiolositoumuksen taakse*. Toinen totesi: *en osaa sanoa koska perhe ei enää asiakkaana*. Kysyimme myös, miksi ette koe lastensuojeluilmoituksen vaikuttaneen lapsen hyvinvointiin. Vastaukseksi saimme, ettei usein tiedetä, mitä tukea perhe saa, vai saako ollenkaan.

Viranomaisilla on velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus, jos epäilee, lapsen voivan huonosti. Jokaisen viranomaisen tulisi tehdä ilmoitus itse huolen havaittuaan. Käytännössä kuitenkin usein esimies tekee ilmoituksen. Vastajien mukaan kaikissa päiväkodeissa johtaja tekee lastensuojeluilmoituksia. Kuudessa päiväkodissa johtajan lisäksi lastentarhanopettaja tekee ilmoituksia ja yhdessä myös lastenhoitaja. Kaksi vastaajista mainitsi varhaiskasvatuksen erityisopettajan tekevän lastensuojeluilmoituksia.

Kuva 4. Lastensuojeluilmoituksia tekevät henkilöt päiväkodissa (N=19).

8.3 Varhaiskasvatus ennaltaehkäisevänä lastensuojelun palveluna

Ehkäisevällä lastensuojelulla edistetään ja turvataan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta kunnan peruspalveluissa (Räty 2012, 4–5). Tuen antaminen lapsiperheille mahdollisimman varhaisessa vaiheessa on erittäin tärkeää myös varhaiskasvatuksessa. Vastajista kuusi näki varhaiskasvatuksen erittäin tärkeänä ennaltaehkäisevänä lastensuojelun palveluna ja neljä tärkeänä.

Kysyttäessä, millaisena näette lastensuojelutyön tarkoituksen, useampi vastaaja koki sen lapsen hyvinvoinnin, oikeuksien ja edun valvojana sekä mahdollistajana. Työn tarkoituksena koettiin turvata kaikille lapsille turvallinen lapsuus ja auttaa lasta ja perhettä. Tarkoitus nähtiin hyvänä, mutta resursseja ja ammattiosaamista pidettiin heikkona. Yksi vastaajista koki, ettei kenenkään viranomaisen tarvitse selvittää asioista yksin, vaan moniammatilliset työryhmät ovat nykypäivää alalla kuin alalla. Hän nosti esille kuitenkin kysymyksen: *Miksi varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välillä tätä ei vaan oivalleta???* Yksi vastaajista mainitsi myös, että lastensuojelu voisi olla yhteydessä päiväkotiin, koska heillä on usein havaintoja

lapsesta ja lapsen tilanteesta ja he tuntevat lapsen ja perheet melko hyvin. Moniammatillisuus on osa varhaiskasvatus- ja lastensuojelutyötä. Molempien osapuolien tulisi nähdä se dialogisena verkostotyönä, jota tehdään asiakkaan parhaaksi. (Seikkula & Arnkil 2007, 9.)

8.4 Lastensuojeluosaaminen

Seuraavaksi tarkastelemme johtajien näkemyksiä siitä, onko päiväkodin henkilöstöllä tietoa ja osaamista lastensuojelulakiin perustuvasta lastensuojeluilmoituksesta ja millaista tietoa ja osaamista heillä on. Neljä päiväkodin johtajista kokee, että päivähoiton henkilöstöllä on riittävästi tietoa ja osaamista lastensuojelulakiin perustuvasta lastensuojeluilmoituksesta, kun taas kuusi kokee tiedon ja osaamisen vähäiseksi. Kysyttäessä, millaista tietoa ja osaamista päiväkodin henkilöstöllä on lastensuojelulakiin perustuvasta lastensuojeluilmoituksesta. Saimme vastaukseksi, että tieto on vähäistä ja koulutukselle olisi tarvetta. Eräs vastaajista mainitsi henkilöstön saaneen Huoli puheeksi -koulutusta. Vastaajilla on tietoa ilmoitusvelvollisuudesta, mutta tarvittaisiin enemmän tietoa siitä, milloin ilmoitus tulisi tehdä ja mitä ilmoituksen jälkeen tapahtuu. Toisaalta koetaan, että tietoa on riittävästi siitä, milloin ilmoitus tulee tehdä, mutta rohkeutta ilmoituksen tekemiseen tarvittaisiin lisää. Yksi vastaajista kertoo, että kunnan varhaiskasvatussuunnitelmassa on ohjeistus lastensuojeluilmoituksen tekoa varten ja käytännössä, jos tulee tarve tehdä lastensuojeluilmoitus kriteerit ja perusteet on tarkistettava joka kerta erikseen. Eräs vastaajista kokee kynnyksen ilmoituksen tekoon madaltuneen uuden lastensuojelulain myötä.

Nostimme esille kysymyksissä myös lastensuojeluun liittyvän koulutuksen. Kaksi päiväkodin johtajaa kertoo päiväkodissa olleen lastensuojeluun liittyvää koulutusta, kun taas kahdeksan vastaa, ettei koulutusta ole ollut. Kysyttäessä, millaista koulutusta on ollut, vastauksiksi nousi sosiaalihoitajan pitämä koulutus noin viisi vuotta sitten, Eväitä eron jälkeiseen vanhemmuuteen -hankkeeseen (Eeva-hanke) liittyvä koulutus, esimiehille ja lastensuojelun työntekijöille järjestetty koulutuspäivä, jossa on tehty työtä tutuksi, sekä pari vuotta sitten Lasten- ja nuorten hyvinvointiryhmän järjestämä Salassapidon solmujen avaaminen -koulutus, johon osallistui mm. varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun henkilökuntaa.

8.5 Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyö

Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välinen yhteistyö koettiin pääosin vähäiseksi. Kahdeksan vastaajista koki varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välisen yhteistyön vähäisenä, yksi koki, ettei yhteistyötä ole ollenkaan ja yksi koki yhteistyön riittävänä. Kun kysyimme, mistä päiväkodin johtajat uskovat vähäisen tai olemattoman yhteistyön johtuvan, vastauksista nousi esille aikapula, resurssipula, tiedonpuute, vaitiolosäännökset, sekä erilainen lainsäädäntö. Lisäksi esille nousi erilainen ajattelutapa lapsen parhaasta varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välillä ja se ettei ole suunniteltua yhteistyötä.

Yhdeksän vastaajista koki, että varhaiskasvatus tarvitsee enemmän yhteistyötä lastensuojelun kanssa, kun taas yksi koki, ettei yhteistyötä tarvita enempää. Kysyttäessä, millaista yhteistyötä varhaiskasvatushenkilöstö toivoisi, vastaukseksi saimme, että enemmän yhteisiä säännöllisiä palavereja ja verkostotyötä, yhteistä suunnittelutyötä, oma tuttu sosiaalityöntekijä, tietojen vaihtoa yhteisistä asioista, avoimuutta, vuoropuhelua ja luottamusta.

Yhteistyön mahdollisuutena päiväkodin johtajat näkevät lapsen parhaaksi toimimisen, lapsen ja perheen tukemisen, verkostopalaverit sekä avun saamisen, kun ongelmat ovat vielä helpommin ratkaistavissa. Yhteistyön mahdollisuuksia pidetään hyvänä, kun saadaan joustavat yhteistyökäytänteet ja luottamuksellisen yhteistyön kautta päästään parempaan tulokseen. Yhteisen ajan löytäminen koettiin haasteelliseksi. Eräs vastaaja kuitenkin totesi: *Jos löytyy tahtoa, löytyy keinotkin! Jos tahdot, löydät keinon. Jos et tahdo, keksit syyn!*

Yhteistyön kehittämiseksi päiväkodin johtajat toivoivat yhteisiä tapaamisia ja yhteisiä sovittuja menetelmiä, sosiaalityöntekijän pysyvyyttä ja tiedottamista työntekijän vaihtuessa. Tärkeäksi koettiin myös, että sosiaalityöntekijä tekisi kasvonsa tutuksi varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Tietoisuutta toisten työstä kaivattiin, sekä verkostotyötä ja tietoa lapsen/perheen tilanteesta heidän ollessaan lastensuojelun asiakkaana.

9 Yhteenveto ja pohdinta

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää päiväkodin johtajien näkökulmia siitä, mikä selittää päiväkodissa tehtyjen lastensuojeluilmoitusten määrää. Teimme Webropol kyselyn päiväkodin johtajille ja kyselyymme vastasi kymmenen päiväkodin johtajaa Lappeenrannasta, Imatralta ja Taipalsaarelta. Halusimme säilyttää vastaajien tunnistamattomuuden, joten emme tiedä, mistä kunnasta vastaajat ovat. Alun perin tarkoituksemme oli verrata eri kuntien päiväkodin johtajien vastauksia keskenään, mutta totesimme Taipalsaaren pienenä kuntana erottuvan ja vastaajan henkilöityvän. Katsoimme myös, ettei vertailu kuntien välillä ole aiheellista.

Pohdimme opinnäytetyötä tehdessämme, olisiko kysely tullut lähettää vain yhden kunnan päiväkodin johtajille. Olisimmeko näin saaneet yksilöllisempää tietoa ja hyödynnettyä sitä paremmin? Pohdimme myös, oliko kyselylomakkeemme liian pitkä, koska päiväkodin johtajat ovat hyvin kuormitettuja nykypäivänä. Lyhempi kyselylomake olisi voinut tuoda enemmän vastauksia. Toisaalta vaikka vastausprosentti oli 50, niin kymmenen päiväkodin johtajan vastuulla olevien lasten määrä oli yhteensä 1278. Näin ollen olemme tyytyväisiä vastaajien määrään. Saimme kattavia ja monipuolisia vastauksia ja pohdimme, olisivatko lisävastaukset tuoneet kuitenkin enempää tietoa aiheesta. Saimme vastaukset kaikkiin tutkimuskysymyksiin, ja vastaukset olivat hyvin samantyyppisiä kuin lukemissamme aikaisemmissa tutkimuksissa.

Tulosten mukaan päiväkodin johtajien näkemyksenä oli, että päiväkodissa keskustellaan heti huolesta perheen kanssa ja asia pyritään hoitamaan omalla toimintasabluunalla huoltajien, erityislastentarhanopettajien ja mahdollisesti neuvolan yhteistyöllä. Pohdimme, näkeekö päiväkotit omat toimintasabluunat riittävänä ja tuleeko huolen olla suuri, ennen kuin nähdään tarve olla yhteydessä lastensuojeluun.

Lastensuojeluilmoituksen myötä luottamuksen ja kasvatuskumppanuuden nähtiin kärsivän ja yhteistyön vaikeutuvan. Yhteistyön perheen kanssa tulisi pohjautua hyvään luottamussuhteeseen, jolloin perhe kertoisi ongelmistaan, lastensuojeluasiakkuudestaan ja saamastaan tuesta. Pohdimme, että kasvatusyhteistyötä

kehittämällä saataisiin luotua vahvempi luottamus vanhempiin, jolloin myös lastensuojelullisiin asioihin puuttuminen olisi helpompaa. Olisiko myös vanhempien osallisuuden lisäämisellä vaikutusta luottamuksen syntymiseen ja sitä kautta vaikeiden asioiden käsittelemiseen? Puolet vastanneista ei koe lastensuojeluilmoituksen vaikuttaneen päiväkodin ja perheen väliseen luottamussuhteeseen. Tämä tukee ajatusta siitä, että hyvä luottamussuhde ei kärsi vaikeiden asioiden noustessa esille.

Enemmän kuin puolet päiväkodin johtajista kokee tiedon ja osaamisen lastensuojelulakiin perustuvasta lastensuojeluilmoituksesta vähäiseksi ja koulutuksen tarpeelliseksi. Pohdimme, millainen koulutus antaisi lisätietämystä varhaiskasvatuksen henkilöstölle vai lisäisikö yhteistyö lastensuojelun kanssa riittävästi tietämystä asiasta. Näkisimme, että yhteiset toiminta- ja menettelytavat, sujuva ja rakenteisiin juurtunut yhteistyö lisäisivät tietämystä molemmin puolin.

Opinnäytetyöstä ilmeni, että vastaajat näkevät varhaiskasvatuksen tärkeänä ennaltaehkäisevänä lastensuojelun palveluna. Lastensuojelutyön tarkoitus nähtiin lapsen hyvinvoinnin ja oikeuksien edunvalvojana ja mahdollistajana. Resursseja ja ammattiosaamista pidettiin kuitenkin heikkona, ja esille nousi myös moniammatillisen yhteistyön puute. Pohdimme sosionomin vahvuuksia ja osaamiskenttää varhaiskasvatuksessa. Sosionomi saa jo koulutuksessa valmiuksia perheiden ohjaamiseen ja tukemiseen. Tulisiko varhaiskasvatuksessa hyödyntää sosionomin osaamista enemmän? Voiko tähän vaikuttaa myös historian jäänteet eli se, että sosionomi on melko uusi ammattikunta varhaiskasvatuksessa? Pohdimmekin, mikä estää asioiden kehittymisen.

Opinnäytetyön tuloksissa korostui myös selkeästi varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun vähäinen yhteistyö, joka vastaajien mielestä johtui aikapulasta, resurssipulasta, tiedon puutteesta, vaitiolosäännöksistä ja erilaisesta lainsäädännöstä. Varhaiskasvatus haluaisi selkeästi enemmän yhteistyötä lastensuojelun kanssa. Vastaajat toivovat yhteisiä säännöllisiä palavereja, verkostotyötä, yhteistä suunnittelutyötä ja avointa ja luottamuksellista tietojen vaihtoa yhteisistä asioista. Yhteistyön kehittämiseksi toivottiin yhteisiä tapaamisia, yhteisiä käytäntöjä, tietoisuutta toisen työstä ja toisiin tutustumista. Koska halukkuutta yhteistyöhön on, pohdimme, millaisilla keinoilla hyvä yhteistyö saataisiin pysyväksi käytännöksi.

Hyvän yhteistyön myötä lasta ja perhettä voitaisiin auttaa ja tukea paremmin. Tulisiko varhaiskasvatuksessa olla erityinen työntekijä, joka loisi yhteistyötä lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen välille?

Pohdimme varhaiskasvatuksen kehittyneen monella osa-alueella paljon, mutta lastensuojelullisen osaamisen osalta kehitettävää on vielä. Saamamme tulokset tukevat tätä, koska ne ovat hyvin samantyyppisiä kuin vuonna 2008 tehdyssä ”Kenen onkaan vastuu, kun lapsi kuoppaan astuu” – ehkäisevää lastensuojelua päiväkodissa -opinnäytetyössä. Tekijät pohtivat tuolloin opinnäytetyössään, toteutuvatko Huoli puheeksi ja kasvatuskumppanuus -työmenetelmät muutaman vuoden kuluttua. Tutkimuksemme mukaan ne näyttävät toteutuvan ja uusi lastensuojelulaki näyttäisi lisänneen lastensuojeluilmoitusten tekoa.

Vuonna 2015 voimaan tullut sosiaalihuoltolaki muuttaa palveluiden painottumista varhaisiin palveluihin. Kuinka se mahdollisesti vaikuttaa varhaiskasvatuksen käytäntöihin? Toisaalta varhaiskasvatus toimii jo nyt näin, kutsuessaan varhaisessa vaiheessa erityislastentarhanopettajan ja neuvolan mukaan yhteistyöhön. Varhaiskasvatuksen tulisi hyödyntää myös uutta sosiaalihuoltolakia ja yhteydenottoa sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi. Jatkossa tulee pohtia myös sitä, milloin tehdään sosiaalihuoltolain mukainen yhteydenotto tuen tarpeen arvioimiseksi ja milloin lastensuojeluilmoitus. Entä mitä uusi varhaiskasvatuslaki tuo tullessaan? Onko sillä vaikutusta lastensuojeluilmoituksen tekoon ja yhteistyöhön?

Jatkotutkimusaiheena voisi olla lastensuojelun työntekijöiden näkemyksiä yhteistyöstä varhaiskasvatuksen kanssa. Pohdimme myös toiminnallista opinnäytetyötä, jossa järjestettäisiin yhteinen tapaaminen lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Tapaamisessa tehtäisiin kasvot tutuksi ja lisättäisiin tietoisuutta toisten työstä.

10 Oppiminen opinnäytetyöprosessissa

Opinnäytetyöprosessi on ollut mielenkiintoinen, opettavainen ja haastava. Opinnäytetyö on opettanut meitä suunnitelmalliseen, pitkäjänteiseen ja systemaattiseen työskentelyyn. Koulutuksen, harjoittelujen ja opinnäytetyön myötä osaamme katsoa asioita laajemmin ja monesta eri näkökulmasta sekä reflektoida

omaa osaamistamme. Osaamme myös kyseenalaistaa omia arvoja ja asenteita. Opinnäytetyö on vaatinut työtä, keskusteluja ja yhteisen ajan sovittamista.

Ammattikorkeakoulu tasoisen opinnäytetyön tekeminen oli meille uutta emmekä voineet hyödyntää aiempaa kokemusta. Olemme oppineet opinnäytetyön myötä tietojen hankintaa, analysointia ja soveltamista. Olemme harjaantuneet itsenäisessä ongelmanratkaisussa ja muiden tuottaman tiedon arvioimisessa ja soveltamisessa.

Toivoimme opinnäytetyön antavan meille ja varhaiskasvatukselle työkaluja työkentelyn tueksi. Koemme itse saaneemme tulevaan työhömme työkaluja, joilla voimme arvioida ja kehittää omaa ja alan käytännön osaamista. Olemme saaneet myös varmuutta kohdatessa lastensuojelullisia asioita. Uskallamme puuttua nyt pieneenkin huoleen rohkeammin.

Kuvat

Kuva 1. Kumppanuuden portaat, s. 12.

Kuva 2. Vastaajien mielipide lastensuojeluilmoituksen tekoa vaativista seikoista, s. 29.

Kuva 3. Huolen herätessä otetaan yhteys ensimmäisenä, s. 29.

Kuva 4. Lastensuojeluilmoituksia tekevät henkilöt päiväkodissa, s. 32.

Lähteet

Aer, J. 2012. Lastensuojeluoikeus. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Arkko, A. 2015. Tilastot lastensuojeluilmoituksista 2014. Eksote.

Eriksson, E. & Arnkil, T. 2009. Huoli puheeksi – Opas varhaisista dialogeista. Jyväskylä: Gummerus.

Forss, P. & Vatula-Pimiä, M-L. 2014. Sosiaalinen turva ja hyvinvointi. 5. uudistettu painos. Helsinki: Edita.

Halme, N. & Perälä, M-L. 2014. Lapsiperheiden huolet ja avunsaanti. Teoksessa Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Tampere: Juvenes Print-Suomen Yliopistopaino Oy, 216.

Happo, I. 2008. Sosionomin (amk) osaaminen ja osaamishaasteet varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Viinamäki, L. (toim.) 14 puheenvuoroa sosionomien (AMK) asemasta Suomen hyvinvointiasiantuntija-järjestelmässä. Anjalankoski: SOLVER palvelut Oy, 99, 104, 109.

Heino, T. 2014. Lastensuojelun pirullinen tehtävä. Teoksessa Lammi-Taskuja, J. & Karvonen, S. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Tampere: Juvenes Print-Suomen Yliopistopaino Oy, 289.

Heinonen, H. 2012. Varhainen tuki ja moniammatillisuus. Lastensuojelun Keskusliitto. http://www.lskl.fi/files/1197/HH_Varhainen_tuki_ja_moniammatillisuus_13.1.2011.pdf. Luettu 25.2.2015.

Heinämäki, L. 2004. Erityinen tuki varhaiskasvatuksessa – Erityispäivähoito – lapsen mahdollisuus. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Heinämäki, L. 2005. Varhaista tukea lapselle – Työvälineenä kehittämisvalikko. Helsinki: Erikoispaino Oy.

Hellen, T. 2015. Tilastot lastensuojeluilmoituksista 2014. Imatra.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja Kirjoita. 15. painos. Helsinki: Tammi.

Huhtanen, K. 2004. Varhainen puuttuminen – Erityisen tuen tarpeen kohtaaminen päivähoitossa. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Huhtanen, K. 2007. Kun huoli herää – Varhainen puuttuminen koulussa. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Isoherranen, K. Rekola, L. & Nurminen, R. 2008. Enemmän yhdessä – moniammatillinen yhteistyö. Helsinki: WSOY Oppimismateriaalit Oy.

Järvinen, M., Laine, A. & Hellman-Suominen, K. 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki: Kirjapaja.

- Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M. & Virolainen, A. 2012. Perheen parhaaksi – Perhetyön arkea. Porvoo: Bookwell Oy.
- Karila, K. & Nummenmaa, A. 2001. Matkalla moniammatillisuuteen: Kuvauskohteenä päiväkoti. Juva: WS Bookwell Oy.
- Kekkonen, M. 2012. Kasvatuskumppanuus puheena – Varhaiskasvattajat, vanhemmat ja lapset päivähoidon diskursiivisilla näyttämöillä. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos.
- Kokko-Muhonen, O. 2015. Kasvatuskumppanuus. Kumppanuuden portaat. Saimaan ammattikorkeakoulu.
- Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 8.4.1983/361
- Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.
- Lastensuojelun käsikirja. 2015. Pahoinpitely ja seksuaalinen hyväksikäyttö. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/pahoinpitely-ja-seksuaalinen-hyvakskytto>. Luettu 20.5.2015.
- Laurikainen, M. & Auvinen M. 2012. Lastentarhanopettajien ajatuksia lastensuojeluilmoituksesta sekä päiväkodista lastensuojelun avohuollon tukitoimena. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Luonnos hallituksen esitykseksi varhaiskasvatuslaiksi ja arvonlisäverolain 38 §:n muuttamisesta 24.2.2015. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/koulutuspolitiikka/vireilla_koulutus/varhaiskasvatus/liitteet/Esitysluonnos_varhaiskasvatuslaiksi_ja_laiksi_arvonlisxverolain_38_x_muuttamisesta_24-2-2015.pdf. Luettu 28.4.2015.
- Lybeck, T. & Walldén, J. 2011. Nuorisolain muutokset – Monialainen yhteistyö ja etsivä nuorisotyö. Teoksessa Aaltonen, K. (toim.) Nuorten hyvinvointi ja monialainen yhteistyö. Helsinki: Tietosanoma Oy, 26–27.
- Lämsä A-L. 2013. Mistä kasvatuskumppanuudesta on kyse?. Teoksessa Lämsä, A-L. (toim.) Verkosto vahvaksi – Toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa. Juva: Bookwell Oy, 51–53.
- Mahkonen, S. 2013. Päivähoito ja laki. 2. painos. Porvoo: Bookwell Oy.
- Mäkinen, O. 2006. Tutkimusetiikan ABC. Helsinki: Tammi.
- Mäkinen, P., Raatikainen, E., Rahikka, A. & Saarnio, T. 2011. Ammattina sosionomi. Helsinki: WSOY.
- Rimpelä, M. 2013. Kasvatuskaaksesta yhteiseen ymmärrykseen. Teoksessa Lämsä, A-L. (toim.) Verkostovahvaksi – Toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa. Juva: Bookwell Oy, 32.

Ruponen, S. Vuorio, V. Örn, K. 2012. Kun huoli herää päiväkodissa – Työntekijöiden kokemuksia huolen heräämisestä ja lastensuojeluilmoituksen tekemisestä. Laurea ammattikorkeakoulu.

Räty, T. 2012. Lastensuojelulaki Käytäntö ja soveltaminen. 2. painos. Porvoo: Bookwell Oy.

Seikkula, J. & Arnkil, T E. 2007. Dialoginen verkostotyö. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Solantaus, T. 2013. Toimiva lapsi & perhe. Varhaiskasvatuksen Lapset puheeksi- lokikirja. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2015. Kuntainfo. Uuteen sosiaalihuoltolakiin liittyvät muutokset sosiaali- ja terveydenhuollossa. http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=13106212&name=DLFE-34114.pdf. Luettu 1.5.2015.

Suojele Tue Toimi – yhteistuumiin lapsen asialla. Lastensuojelun Keskusliitto. http://www.lskl.fi/keskusliitto/mita_teenme/ehkaiseva_tyo/suojele-tue-toimi. Luettu 25.2.2015.

Taskinen, S. 2007. Lastensuojelulaki (417/2007) Soveltamisopas. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Taskinen, S. 2010. Lastensuojelulain soveltaminen. Helsinki: WSOYpro Oy.

Taskinen, S. 2012. Lastensuojelulain soveltaminen. 1.-2. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Tast, E. 2005. Sosionomin (AMK) osaamisprofiili varhaiskasvatuksessa ammattikorkeakoulun opettajien näkemänä http://portal.hamk.fi/portal/page/portal/HAMKJulkisetDokumentit/Yleisopalvelut/JJulkaisupalvplut/Kirjat/opetus_ohjaus_ja_osaaminen/Sosionomin_AMK_osaamisprofiili.pdf Luettu 10.4.2014.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5. painos. Helsinki: Tammi.

Vaittinen, P. 2011. Luottamus terveydenhoitajan ja perheen asiakassuhteen moraalisenä ulottuvuutena. Itä-Suomen yliopisto.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2009. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Hyvä vastaanottaja

Olemme sosionomi (amk) opiskelijoita Saimaan ammattikorkeakoulusta ja selvitämme opinnäytetyössämme näkökulmia, jotka selittävät päiväkodissa tehtyjen lastensuojeluilmoitusten määrää, sekä millaista yhteistyötä varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välillä on ja miten sitä tulisi kehittää. Saimme aiheen Kaakois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksesta (Socom), joka toimii työelämän yhteistyökumppaninamme.

Käytämme tutkimuksessa kyselylomaketta, joka suunnataan päiväkodin johtajille Webropolin kautta. Suoritamme kyselyn syksyn 2014 aikana. Opinnäytetyöprosessissa huomioimme rehellisyyden, eettisyyden, huolellisuuden, tarkkuuden ja avoimuuden tutkimustyössä. Noudatamme näitä periaatteita tiedonhankinnassa, käsittelyssä, tallentamisessa, arviointimenetelmissä ja esittämisessä. Huomioimme myös tietosuojan, sekä aiheen arkaluonteisuuden.

Turvaamme kyselyyn osallistuvien nimettömyyden, emmekä julkaise tutkimuksessa mitään tietoja, joista vastaaja olisi tunnistettavissa. Kyselylomakkeet eivät päädy muiden kuin allekirjoittaneiden tietoon.

Mikäli Teillä on kysyttävää, voitte olla yhteydessä meihin.

Ystävällisin terveisin,

Heidi Lensu

heidi.lensu@student.saimia.fi

Mari-Anne Luoma

mari-anne.luoma@student.saimia.fi

Perustiedot

1. Koulutustaustanne?

2. Mikä on päiväkotinne lapsilukumäärä?

3. Koetteko, että lastensuojelulaki on teille?

- ei ollenkaan tuttu
- tuttu
- erittäin tuttu

Huolen herääminen

4. Millainen huoli teidän mielestänne vaatii lastensuojeluilmoituksen tekoa? (voitte valita useamman kuin yhden vaihtoehdon)?

- lapsen toistuva puutteellinen ja sopimaton vaatetus
- perheen vähäinen toimeentulo
- lapsen ja vanhemman välinen negatiivinen tai puutteellinen vuorovaikutus
- äkillinen muutos lapsen käyttäytymisessä
- hakija ei saavu
- päihtynyt hakija
- huoltoriidat
- väkivallanmerkit lapsessa
- lapsen hoitamaton terveydentila
- lapsen itseään vahingoittava käyttäytyminen

5. Keneen olette ensimmäisenä yhteydessä, kun ryhmässä on herännyt huoli lapsesta?

- erityislastentarhanopettaja
- neuvola
- lastensuojelu
- muu mikä?

Lastensuojeluilmoitus

6. Tilastojen mukaan lastensuojeluilmoituksia tehdään päivähoitossa edelleen vähän. Mistä luulette sen johtuvan?

7. Oletteko tehneet viimeisen 12 kuukauden aikana lastensuojeluilmoituksia?

- kyllä
- ei

8. Jos olette, niin kuinka monta?

9. Koetteko, että lastensuojeluilmoitus on vaikuttanut päiväkodin ja perheen väliseen luottamussuhteeseen?

- kyllä
- ei

10. Jos koette, niin miten?

11. Koetteko, että lastensuojeluilmoitus on vaikuttanut lapsen hyvinvointiin?

- kyllä
- ei

12. Jos koette, niin miten?

13. Jos ette koe, niin miksi ette?

14. Kuka päiväkodissanne tekee lastensuojeluilmoitukset? (voitte valita useamman kuin yhden vaihtoehdon)

- päiväkodin johtaja
- lastentarhanopettaja
- lastenhoitaja
- joku muu, kuka?

Lastensuojelutehtävä

15. Miten tärkeänä näette varhaiskasvatuksen ennaltaehkäisevänä lastensuojelun palveluna?

- ei ollenkaan tärkeänä
- melko tärkeänä
- tärkeänä
- erittäin tärkeänä

16. Millaisena näette lastensuojelutyön tarkoituksen?

Lastensuojeluosaaminen

17. Koetteko johtajana, että päiväkodin henkilöstöllä on tietoa ja osaamista lastensuojelulakiin perustuvasta lastensuojeluilmoituksesta?

- ei ollenkaan
- vähän
- riittävästi

18. Millaista tietoa ja osaamista päiväkodin henkilöstöllä on lastensuojelulakiin perustuvasta lastensuojeluilmoituksesta?

19. Onko päiväkodissanne ollut lastensuojeluun liittyvää koulutusta?

- kyllä
- ei

20. Jos on, niin millaista?

Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyö

21. Onko varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välillä yhteistyötä?

- ei ollenkaan
- vähän
- riittävästi

22. Jos yhteistyö on vähäistä tai sitä ei ole ollenkaan lastensuojelun kanssa, niin mistä uskotte sen johtuvan?

23. Koetteko, että varhaiskasvatus tarvitsisi enemmän ko. yhteistyötä?

- kyllä
- ei

24. Jos vastasitte kyllä, niin millaista?

25. Mitkä ovat lastensuojelun kanssa tehtävän yhteistyön mahdollisuudet?

26. Miten yhteistyötä tulisi kehittää?